

הלכות שבת סימן שו שו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נ]

אָרְחָא דְמִלְתָּא נִקְטָט.⁽⁵⁵⁾

55) וקבוץ חילוני שבומנינו, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ט ס"ק ה) שדינו במקום שמד, ויש לחלל שבת כדי להציל יהודי הנמצא שם.

[משנ"ב שם]

אָבֵל אִם פִּשְׁעָה, אֵין לוֹ לְאֶכְיָהּ לְחַלֵּל שַׁבַּת עֲבֻרָה.⁽⁵⁶⁾

56) ולגבי רדיית פת, כתב בשע"צ לעיל (סי' רנד ס"ק מ) שאף העובר בשוגג נחשב כפושע לענין זה, כיון שהיה לו להזהר שלא יבוא לידי כך.

[שעה"צ ס"ק מו]

יֵשׁ לְסַמֵּךְ אֶחָד תְּרוּצָא בְּחוֹסְפוֹת שָׁם, וְלִמְצֹנָה רַבָּה יֵשׁ לְהַקֵּל אֶפְלוֹ קִשְׁשָׁעָה מִתְחַלֶּה.⁽⁵⁷⁾ וְהָא אֵין מְצִנָּה רַבָּה גְדוּלָּה מִזֵּה, אוֹלֵי תַחֲוֹר בְּהָ.⁽⁵⁸⁾

57) ולגבי אדם שהיה ביכולתו לקנות לולב מערב יו"ט, ופשע ולא קנה, ונמצא עתה מחוץ לתחום, כתב לקמן (סי' תרנה ס"ק ג) בשם החיי אדם, שלא ישלח לו חבירו לולב ע"י גוי, אע"פ שהוא עצמו מותר לו לשלוח גוי להביא לולב, מפני שאין אומרים לאדם חטא בשכיל שיוכח חברו. ובשעה"צ שם (ס"ק ה) תמה על זה, מדוע פטור חבירו מלשלוח לו לולב, הרי מדין ערבות נחשב כאילו לחבירו חסרה מצוה זו.

58) ולנסוע לשבת לשוב שאין בו מנין על מנת לקרר רחוקים, וע"י זה יתבטל מתפילה בציבור, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' לו) שיש ליטוע, משום שאף אם נחשבים החילונים כפושעים ולא כתינוקות שנשבו, מוטב שיעבור על איסור דרבנן לצורך מצוה גדולה זו של קירוב אחינו הטועים, וכ"ש כשאינו עובר על איסור, אלא מבטל מצוה, שהרי לדעת השו"ע (כללים מערכת האליף כלל רפז, ובפאת השדה שם אות נז) כביטול מצוה אומרים 'חטא כדי שיזכה חברו'.

[משנ"ב ס"ק נז]

כְּתִב הַמֶּלֶךְ אֲרֵיכָה: צִירָךְ עֵינִי אִם הִפֵּת קִטְנָה וְרוֹצִים הַלּוֹצִיָּאָה מְקַלֵּל יִשְׂרָאֵל, אִם יַעֲשֶׂה הַגְּדוֹל חֲטָא בְּשִׁבְלֵהָ.⁽⁵⁹⁾ וְכֹר, דְּאוֹמְרִים: חַלֵּל עָלֵינוּ שַׁבַּת אֶחָד כְּדִי שִׁישְׁמֵר שַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה.⁽⁶⁰⁾

59) ספק זה, כתב בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ה סי' יח) שאינו אלא לגבי אחרים הבאים להצילה, אך אביה ודאי שחייב להצילה, שהרי מחויב להשיאה, וכ"ש שמחויב לדאוג שתהיה כשרה לדת ישראל, וא"כ אין הוא חוטא בשבילה, אלא בשביל חיוב המוטל עליו [וע"י במה שכתב במק"א (י"ד ח"ב סי' קיג) על דברי השעה"צ לעיל ס"ק מד].

60) ואף שהטעם שמותר לחלל שבת כשיש פיקוח נפש הוא משום 'וחי בהם', וכאן לא שייך טעם זה, שהרי אין כאן סכנה גופנית, כתב בשו"ת שכת הלוי (ח"ג סי' לו אות ג) שמ"מ מותר לעשות כן, כיון שיש טעם נוסף להתיר חילול שבת במקום פיקוח נפש, והוא 'חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה', וכל אחד מטעמים אלו בפני עצמו מתיר חילול שבת במקום פיקוח נפש, ומטעם זה יש לחלל שבת עבור עוברים, למרות שלא שייך בהם הטעם של 'וחי בהם'.

[משנ"ב ס"ק נח]

וְלִהְיֶי אֶפְלוֹ אִם הִיא עֲבֵרָה גְדוּלָּה, כְּגוֹן לַעֲבֹד עֲבֻדַּת גִּלּוּלִים, אֵין צִירָךְ לְחַלֵּל שַׁבַּת כְּדִי לְהַצִּיל.⁽⁶¹⁾ וְמִחַלֵּל שַׁבַּת גִּסְיָן כְּעוֹבֵד עֲבֻדַּת גִּלּוּלִים.⁽⁶²⁾ וְכֹר, כְּתִב קִנְסַת הַגְּדוּלָּה, דְּלָלְקַת חוּץ לְתַחוּם בְּשַׁבַּת לְנִקְם נִקְמַת אֲבִיו מְרוֹצְחִים, מִתְרָ.⁽⁶³⁾

61) אמנם, כשמשער שהנאנס ימסור את עצמו למיתה, ולא יעבור על עבודה זרה או גילוי עריות או שפיכות דמים, כתב לקמן (סי' שכח ס"ק לא) שיתכן שצריך לחלל שבת עבורו. ובשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' צ) כתב, שהואיל והסתפק בזה המשנ"ב, יש לחלל עליו את השבת, ככל ספק פיקוח נפש.

62) בביאור הדבר כתב לעיל (הקדמה להלכות שבת ד"ה ונוכל), שהמחלל שבת הרי הוא כופר במעשה בראשית, ועל כן נחשב כעובד עבודת כוכבים. אכן, בדברי הרמב"ם שהביא שם, מבואר שדוקא על המחלל שבת בפרהסיא נאמר כן, וכדברי התוס' בסנהדרין (ע"ה, ב ד"ה לא). ובביאור הדבר כתב בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' מז) ע"פ דברי רש"י בחולין (ה', א), שהמחלל שבת הרי הוא כמעיד שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית, ואם כן אין זה אלא כשמחלל שבת בפרהסיא, שהרי הוא כמי שמעיד על כך ברכים, אבל כשעושה כן בינו לבין עצמו אין זה עדות.

63) בביאור הדבר, כתב בשו"ת אגרות משה (אור"ח ח"ה סי' יח) שאולי כוונתו למצוה המוטלת על 'גואל הדם' לנקום, לפי הדעה המובאת בגמרא (מכות יב, א) שמצוה על גואל הדם להרוג את הרוצח, ונשאר שם בצע"ג.

סימן שז

דיני שבת התלויים בדבור

[משנ"ב ס"ק א]

אֶעֱשֶׂה לְמַחְרִי. וְנִקְאָ אִם הוּא דָּבָר שְׂאֵסוֹר לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת.⁽⁶⁴⁾ וְכֹר, וּמְקַלֵּל מְקוֹם נִכְוֵן לְכַתְּמָהּ לְהַחֲמִיר בְּשִׂאֵין צִירָךְ לֵנֶה בְּדַבְּרוֹ הַיּוֹם.⁽⁶⁵⁾

1) ולומר שפלוגי יעשה מלאכה מחר, צידד האשל אברהם (בוטשאטש, מהדו"ק) שמותר, כיון שאין כאמירתו כדי לגרום שאכן תיעשה המלאכה, ונשאר כצ"ע.

2) ולדבר ביום כיפור אודות מאכלים שיאכל במוצאי הצום, או לדבר בפסח אודות מאכלי חמץ שיאכל לאחר החג, דעת הגר"שז איערבך (שש"כ פכ"ט הע' קס) שמותר. וביאר הטעם, שגדר האיסור של 'ודבר דבר' הוא, שכיון שצריך האדם להרגיש בשבת כאילו כל מלאכתו עשויה, אסור חז"ל גם לדבר במלאכה שאסור לעשותה בשבת, שהדיבור עצמו נחשב כמלאכה, ולכך לא אסרו לדבר בעניני אכילה שלא שייך בזה ענין מלאכה.

3) אמנם לעיל (סי' שו ס"ו) לגבי איסור 'ממצוא חפצך', שכתב השו"ע שמ"מ מותר לדבר בחפצי שמים [ודרשו חז"ל היתר זה מהפסוק 'ממצוא חפצך' - חפצין אסורים אבל חפצי שמים מותרים], כתב המשנ"ב שם (ס"ק כו) שמותר לחשוב על מה שצריך לסעודת מצוה, ולא הזכיר שיש להחמיר שלא לחשב חשבונות שאינם לצורך היום.

הלכות שבת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק א]

ובתשובת ה"ח סימן קמו ממיר מי שיש לו חוב אצל האנס וכו', דבמקום פסידא לא גזרו⁽⁴⁾ וכו', ואסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשבת⁽⁵⁾.

(4) ואף שבשו"ע לקמן (סי' שלד ס"ב) הובאה דעה שאין לטלטל דברים המוקצים בשבת אפילו במקום הפסד, וכן כתב המשנ"ב שם (ס"ק עו) שלא התירו לעבור על איסור דרבנן בשביל הצלת ממון, תירץ בשו"ת ה"ח (שם), שיש לחלק בין טלטול מוקצה שהוא מעשה בידים והמטלטל נחשב כמזלזל באיסורי שבת, ולכן ישנה דעה האוסרת לטלטל מוקצה אפילו במקום הפסד, משא"כ בדיבור, שאינו נחשב כמזלזל בשבת כל כך. והוסיף, שכיון שהתירו חכמים לדבר דברי חול עבור צרכי רבים, כל שכן שמותר לדבר דברי חול בשביל למנוע הפסד ממוני אפילו מיחיד, שהרי התורה חסה על ממונם של ישראל.

(5) כוונתו, למה שכתב בשו"ת מהרשד"ם (חו"מ סי' קה) שאם שמעון חייב ממון ללוי, שאסור לראובן בעל דינו של לוי, לבקש משמעון שיעכב בידיו את הממון הזה עד שיתברר דינו של ראובן עם לוי.

[משנב ס"ק ב]

וגם אין פקח דכרי גנאי וקלות ראש, דאי לאו ה"י אפילו מעט אסור⁽⁶⁾. מקור איסור זה, כתב לעיל (סי' קנו סוף ס"ק ד) שנלמד בגמרא (יומא יט, ב) מהפסוק 'ודברת בם' - ולא בדברים בטלים, דהיינו דברי גנאי וקלות ראש, ולא הבא מכלל עשה, עשה. ובספרו חפץ חיים (פתיחה, עשין, באר מים חיים ס"ק יב) הסתפק, אם עשה זה הוא מדאורייתא, או שהלימוד מהפסוק אינו אלא אסמכתא בלבד.

ולענין שיחה בטילה שאין בה דברי גנאי וקלות ראש, אלא שאין בה שום צורך כלל [כגון צורך פרנסה וכדו'], כתב לעיל (סי' קנא ס"ק ב) שבודאי ראוי לאדם להמנע מזה תמיד. וכן ציין בספר חפץ חיים (שם) לדין המובא בשו"ע להלן (סט"ז) שאפילו סיפורי מלחמות הרי הם בכלל 'מושב לצים', ואפילו בחול אסור להתעסק בהם, ולהלן (ס"ק כז) כתב, שאין שיחה בטילה ראויה ליראי חטא.

[משנב ס"ק ד]

שלא ירבה בו יותר מדי משום בטול תורה⁽⁷⁾.

(7) ובגודל מעלת לימוד תורה בשבת, אמר החפץ חיים (הובא בלב אליהו ח"א מעשים והנהגות רשימה ה) שכיון שכל מצוה שעושים בשבת שקולה כתר"ג מצוות, ולדעת הגר"א אפילו לימוד של אות אחת בתורה הרי הוא מצוה, א"כ הלומד תורה בשבת שכרו כמקיים מצוות רבות מספור. ובבן איש חי (שנה ב פ' שמות בהקדמה) כתב בשם המקובלים, שלימוד תורה בשבת גדול מלימוד תורה ביום חול אלף פעמים.

[משנב ס"ק ה]

דק יאמר לו 'שבת טבא' וכו', כדי לקיים "זכור את יום השבת"⁽⁸⁾.

(8) ואף לענין קידוש, כתב בבית הלל לעיל (סי' רעא ס"ב ד"ה דאיתקש) בשם הרעק"א, שיש להסתפק אם יוצאים ידי חובת הקידוש באמירת 'שבתא טבא'.

[משנב ס"ק ו]

כל דבר שאסור לישראל לעשות מצד הדין, אסור לומר לאינו יהודי לעשותו⁽⁹⁾, אצל בדרך שאינו אלא מנהג וחקמא בעלמא, שדי לומר לאינו יהודי לעשותו⁽¹⁰⁾.

(9) ואף אם אסור לעשותו רק משום 'עובדין דחול', מבואר בדבריו לקמן (סי' שיג ס"ק נו) שאסור לומר לנכרי לעשותו.

(10) ולענין דבר שנחלקו בו הפוסקים, ולדעת האוסרים אינו אלא

מדרבנן, כתב בכלכלת שבת (דיני אמירה לעובר כוכבים סוף ס"ק ז) שמותר לומר לנכרי לעשותו.

[משנב ס"ק ט]

ואפילו אם יאמר לאינו יהודי שישלד לו פועלים אחר השבת, גס"פן אסור⁽¹¹⁾.

(11) ולומר לנכרי בשבת שיברור במוצאי שבת אוכל מתוך פסולת לצורך מחר, או לומר שיעשה כן בעצמו, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ט הע' קכו) אם הדבר אסור, שאף שאסור לברור כך בשבת, שהרי אינו אוכל לאתרו, מ"מ עצם פעולת ברירה זו אינה מלאכה אסורה.

[משנב ס"ק י]

כ"ן ש"אנו אומר לו כפרוש נק דרך קמ"ז וכו', דאפילו דרך קמ"ז לעשות בשבת אסור⁽¹²⁾. ה"ם קשקשמו לו בשבת גופא על זה, חמיר טפ"ה⁽¹³⁾.

(12) ואף על פי שחייב אדם למחות בנכרי העושה מלאכה בחפציו בביתו, אפילו אם עושה הנכרי את המלאכה מעצמו, כמבואר במשנ"ב לעיל (סי' רעו ס"ק יא), ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ג ד"ה היוצא מזה) שכיון שישוד חובת המחאה היא שלא יראה הדבר כאילו עושה הנכרי את המלאכה בשליחות הישראל, א"כ באופן שאין מעשי הנכרי מעוררים חשד שהוא עושה את המלאכה לצורך ישראל, או על דעתו, אין חובה למחות בידו, וזהו האופן מדובר באן נראה משנ"ב להלן ס"ק יא, שמדובר כאן באופן שהנכרי מוסיף נר בבית הישראל.

(13) ואף לרמזו בתנועת יד מסוימת, כתבו החיי אדם (ח"ב כלל סב ס"ב) והבן איש חי (שנה ב פ' וישלח אות ט) שאסור.

(14) ואף על פי שרמו שלא נאמר בלשון ציווי, כגון לומר 'הנר אינו מאיר יפה', כתב המשנ"ב להלן (ס"ק עו) שמותר, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ג ד"ה היוצא מזה) שמי"מ לומר לנכרי 'למה לא עשית דבר פלוני', הוא רמז הנאמר כעין דרך ציווי, ולכן אסור לאומרו בשבת.

[ביה"ל ד"ה ואפלו]

עושה מעצמו בשבת, וקמ"ז שש"ז בסוף הסעיף במשנה בריה"ט⁽¹⁵⁾.

(15) ושם פירש, שמדובר כשאין הישראל נהנה ממש ממלאכת הנכרי, כגון שיש כבר נר דולק, והנכרי רק מוסיף אור, ולכן אין חובה למחות ביד הנכרי אע"פ שהנר הוא של ישראל, שכיון שאין הנאה גמורה ממלאכת הנכרי, לא גזרו בזה. וכן מבואר בחיי אדם (ח"ב כלל סב ס"ג), בשו"ע הרב (סי' רמג, מהדו"ב), ובכלכלת שבת (דיני אמירה לעובר כוכבים ס"ק ה). וכן משמע בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' מז אות ב). [נראה בארוחת שבת (ח"ב פכ"ג הע' כד) שהביא מהגר"ר דוד פיינשטיין שאמר שהמנהג בזה כדברי החיי אדם].

אמנם במשנ"ב לעיל (סי' רעו ס"ק לו) כתב, שנכרי הבא להוסיף שמן בנר של ישראל, חייב הישראל למחות בו, וכן כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יד אות א) שאין היתר לרמז לנכרי להוסיף נר כשהנר של ישראל, או בנר של נכרי בבית הישראל, הואיל ומחויב למחות בו על מלאכה זו. ולדעת הגרי"ש אלישיב (מלכים אומניך פ"ד הע' ד) אסור לרמז לנכרי אפילו שלא בדרך ציווי, ואפילו לכבות את האור, שאין בו הנאה חיובית כלל, אם הוא שייך לישראל או בבית הישראל אסור לרמז לו, הואיל ומחויב למחות בו על מלאכה זו. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ג עמ' רח"ר, וראה בארוחת שבת שם מש"כ בדעתו בזה).

ואף כשמתכוין הישראל לצאת מהחדר ולא להנות מן הנר שמדליק הנכרי כלל, כתב לעיל (סי' רעו ס"ק יא) שצריך למחות בו. אמנם, באופן שמדליק הנכרי מלכתחילה במקום שלא יהנה ממנו הישראל אח"כ, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרי ס"ק י) שאין הישראל צריך למחות בו.

בְּאֵר הַגּוֹלָה

(ב) דְּבָרִים בְּטָלִים אֲסוּר לְהִרְבּוֹת: הֵגֵה רַב־נִי-אָדָם שֶׁסְּפוּר שְׁמוֹעוֹת וְדָבָר חֲדוּשִׁים הוּא (ג) עֲלֵג לָהֶם, (ד) מֵתָר (ו) [נ] לְסַפֵּרם בְּשֶׁבֶת כְּמוֹ בַחַל, אָבָל מִי שֶׁאִינוֹ מִתְעַנֵּג, אֲסוּר לֵאמֹרם (ו) כְּדִי שִׂיתְעַנֵּג בָּהֶם חֲבָרוֹ (ח"ה ס"ו ס"א:)

ב (ז) *אֲסוּר לְשַׁכַּר פּוֹעֲלִים, ה'נֹלָא לומֵר (ג) לְאִינוֹ-יְהוּדִי (ח) לְשַׁכַּר לוֹ פּוֹעֲלִים (ט) בְּשֶׁבֶת, וְאִף-עַל-פִּי שְׁאִין הַיִּשְׂרָאֵל צָרִיף לְאוֹתָהּ מֵלֹאכָה אֵלָא לְאַחֵר הַשֶּׁבֶת, שְׁכָל מַה שֶּׁהוּא אֲסוּר לַעֲשׂוֹת בְּשֶׁבֶת אֲסוּר לומֵר לְאִינוֹ-יְהוּדִי לַעֲשׂוֹתוֹ, *וְנֹאפְלוֹ לומֵר לוֹ קָדָם הַשֶּׁבֶת לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת אֲסוּר. *אָבָל מֵתָר לומֵר לוֹ אַחֵר הַשֶּׁבֶת לְמַה לֹא עָשִׂיתָ דָּבָר כְּלוּנִי בְּשֶׁבֶת שְׁעָבֵר, (י) אִף-עַל-פִּי שְׁמֵבִין מִתּוֹף דְּבָרֵינוּ (יא) שְׂרָצוֹנוֹ שִׁיעֲשֻׁנָּה בְּשֶׁבֶת הַבָּאָה: ג *אֲסוּר לִמֵּן לְאִינוֹ-יְהוּדִי מַעוֹת (יב) מִעֲרֵב-שֶׁבֶת לְקִנּוֹת לוֹ בְּשֶׁבֶת, (יג) *אָבָל יָכוֹל לומֵר לוֹ קִנְהָ

ט ר"ש שם וְנִבְנִי וְנִחַם פֶּתַח יב וְשָׂאֵר פִּסְקִים י' הִנְהוּת מִדְּבָרֵי פֶתַח קִפָּא וְשֶׁבֶת

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

(3) **לספרם.** ואסור לספר איזה דבר שמצטער בו, ס"ח סימן קי' והנשמר מלדבר כי אם בשלושה הדיק' בשבת תע"ב, כי 'ממלכית' נאמר על מי שמדבר גס'מן דברים בטלים, עין הור' דבספר הפננות. ארס המבקר לחברו בשבת לא יאמר לו בדרך שאומר בחל גנון צפרקא טבא, אלא יאמר שבת שלום או שבת טוב לקנ' זכור את יום השבת, של"ה (2) ואסור לומר לאיני-יהודי שיאמר לאיני-יהודי אחר לעשות לו מלא ז"ל בשו"ת חתניאיר סימן ממו, ובסימן קנ' דעת חות' יאיר להקל וכח"ש בשבבות, ע"ש. בדבר שאינו אלא חמרא בעלמא שרי לומר לאיני-יהודי

בְּאֹר הַלֵּכָה

שְׂרִי לִירוּתִי נִפְשָׁה, דְּאִמְרִיהָ לְגִבּוֹה הָיָה כְּגֹדֶר [שם בתו"ש].
(7) אֲסוּר לַעֲקֹב הָאִינוּ-יְהוּדִי בִשְׂבֻת בִּשְׂבִיל הַחֹב, וְזֶהוּ הַחֹב
בְּכָלל "מִמְצוֹא חֶפֶץ", אֲבָל יָכוֹל לוֹמַר אַחֲרֵיכֶם בַּחֹל לְשׁוֹפֵט:
מִדּוּעַ לֹא עָבַתְּ הָאִינוּ-יְהוּדִי בִשְׂבֻת, כִּדִּי שִׁבְיָן וַיַּעֲבֹבְנוּ לְשֻׁבַּת
הַבָּאָה בִּשְׁזִיזְמָן לוֹ. וּבִתְשׁוּבַת הַבֵּי"ח סִימָן קֻמוּ מִמִּיר מִי שִׁישׁ לוֹ
חֹב אֲעַל הָאֵנֶס, וּבִשְׂבֻת נִדְרַע לוֹ שֶׁהוּא יִלָּךְ מִן הָעִיר וְאֶפְשָׁר
שֶׁלֹא יִשׁוּב עוֹד, מִתֵּר לִילָךְ בִּשְׂבֻת לִקְבֹּל עָלָיו אֲעַל הַשֵּׁר
שִׁיפְרָעֵנּוּ, בְּדִמְקוֹם פְּסִידָא לֹא גָזְרִי.⁶ אִינוּ-יְהוּדִי שֶׁהֵיחָה תְּפֹסֵס אֲעַל
הַשׁוֹפֵט בִּשְׂבִיל יְהוּדִי שֶׁהֵיחָה חֵיב לוֹ, יִוָּכַל לוֹמַר לְשׁוֹפֵט שִׁיחֲבַל
עֲרֻבַת מֵאִינוּ-יְהוּדִי וַיִּנְיַח הַתְּפֹסֵס, אֲבָל לֹא יֵאמַר לוֹ שִׁיחֲבַת
בְּעֶרְכָּאוֹת [אֲחֵרוֹנִים]. כִּתְּבָה בְּאַלְתֵּיהָ רַבֵּה סִימָן רַמֵּד: אִם אִינוּ
יְהוּדִי חֵיב לוֹ, וְהָיָה שְׂמָא יִשַׁע בִּשְׂבֻת, יָכוֹל לְהִתְרַאוֹת אֵלָיו כִּדִּי
שִׁיחֵן בִּשְׂבִילוֹ לְחַבְּרוֹת יְהוּדִי-יְהוּדִי. וְאֲסוּר לַעֲכֹב נִכְסֵי רַאֲיִבָּן כִּדִּי
שִׁמְעוֹן בִּשְׂבֻת⁶ [אֲחֵרוֹנִים]: (ב) דְּבָרִים בְּטָלִים. הִינֵה, שְׂאִין בָּהֶם

שער הצי"ן

(ז) (ה) אֲתוּרִיּוֹת: (א) עַן ט"ז סוף סעיף קטן א כמה שכתב: מזה אין חשש וכו', והאחרונים לא העתיקו דבריו אלו, ומכל מקום אפשר דיש להקל באפוקי שכתבתי: (י) רש"י: (ח) מִגִּן-אֲבִרְהָם ורש"י: (ט) עַן שם בתי"אָם שהביא על יד זה ר'איה מחסופות: (י') פריי"גרים בשם הלבוש ומגן אברהם לקמן בסעיף כב וכן כתב הגר"א בסעיף זה, דלא בט"ז: (י"א) אליה רבה ורש"א: (י"ב) דרכי משה:

הלכות שבת סימן שז

לעצמך ואם אצטרף אקנה ממך לאחר השבת: ד *מותר לתת לאינו־יהודי מעות (ד) (יד) מערב־שבת לקנות לו, (טו) ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת: הגה וכן מותר לתת לו בגדים למכור, ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת (כ"י בשם סמ"ג). (טז) מי ששכר אינו־יהודי להוליך (ה) סחורתו ובא האינדי־יהודי ולקחה (ז) מבית ישראל בשבת, אסור, והיו (ו) עונשין (יח) העושה (דבני ירוחם ח"ב): ה' לדבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת (יט) אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לאינו־יהודי לעשותו בשבת, (כ) והוא שיהיה שם (כא) מקצת חלי [*] או יהיה צריך לדבר (כב) צורך הרבה או מפני מצוה. ביצר, אומר ישראל לאינו־יהודי בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקוע תקיעת מצוה, או *להביא מים דרך חצר שלא ערבו לרחץ בו המצטער. (כג) מ"ש אוסרין: הגה וילקמן סימן חסד פסק להחמיר, וצ"ל לעיל (ו) סימן רעו סעיף ב ד"ש מקלין (כד) אפלו במלאכה דאורייתא, וצ"ל שם סעיף ג: ו' יאסור לחשב חשבונות אפלו אם עבדו, כגון כך וכן

באר היטב

(ד) מע"ש. ואם יום השוק בשבת ואינו בנמצא לקנות אלא בו, אסור, וה"ה כשיום השוק בשבת אסור לתת לו דבר למכור. וכתב הט"ז: וצ"ל דבכל הני דמיתרין (כ"ה עם השמ"ע) כגון נותנין פלים לכובס וכו' יש אסור אם נותן לו הפלים סמוך לשבת וא"ל ראה שאני צריך להם במו"ש, דה"ל באומר בפרוש שיקבצם בשבת, וכן לענין אם נתן לו מעות בע"ש לקנות וא"ל שילף לרבו במו"ש, וע"ל סימן רנב ס"ב. ובס"ח כתב דאל ידור אדם בעיר שיום השוק בשבת כי א"א שלא יתקט. ואם השוק אינו בשכונת היהודים שרי, כנה"ג. וכתב עוד הט"ז: נ"ל מה שהחמירו אם לא נזכר לו שיקנה בשבת, מ"מ לא יקנה ישראל ממנו באותה שבת דע"כ פ"ש בשביל ישראל, ע"ש: (ה) סחורתו. אפלו יחד לו מקום קצוץ, ע"ל סימן רנב ס"א. מיהו אם האינדי־יהודי לקחה מבית ישראל קדם השבת, א"ע שפסליג בשבת, שרי, מ"א: (ו) עונשין. * בממון, ואם אין לו, בפלקות, ואם טעה ששכר שממיר, אין עונשין אותו, ונאמן לומר שצ"ע בשוגג, ר"א ששון סימן קנו: (ז) סימן רעו. שם ס"ב פסק רמ"א ד"ש להחמיר, (* בזמן שנתקן יד ביה"דין חקיקה.

שערי תשובה

[*] או יהיה צריך לדבר הרבה. וכתב בשאלת־יציב ח"ב סימן קטל לצדד להחמיר למכור לא"י פאק"ט מרגליות והא"י השליש יסדר בשבת לפאק"ט¹, אף שהא"י צריך לכתב, ע"ש. ובש"ת ונע"אמת ממיר שלת לאינו־יהודי לילך לפני דרכאות להשתדל לגבות חוב מהא"י אם הוא הסדר מקרה הנס שהעדראות של גוים יקבחו בכתב שלהם, כיון שאם לא יעשה כן היום יפסיד: וצ"ל

במו"ש, וע"ל סימן רנב ס"ב. ובס"ח כתב דאל ידור אדם בעיר שיום השוק בשבת כי א"א שלא יתקט. ואם השוק אינו בשכונת היהודים שרי, כנה"ג. וכתב עוד הט"ז: נ"ל מה שהחמירו אם לא נזכר לו שיקנה בשבת, מ"מ לא יקנה ישראל ממנו באותה שבת דע"כ פ"ש בשביל ישראל, ע"ש: (ה) סחורתו. אפלו יחד לו מקום קצוץ, ע"ל סימן רנב ס"א. מיהו אם האינדי־יהודי לקחה מבית ישראל קדם השבת, א"ע שפסליג בשבת, שרי, מ"א: (ו) עונשין. * בממון, ואם אין לו, בפלקות, ואם טעה ששכר שממיר, אין עונשין אותו, ונאמן לומר שצ"ע בשוגג, ר"א ששון סימן קנו: (ז) סימן רעו. שם ס"ב פסק רמ"א ד"ש להחמיר, (* בזמן שנתקן יד ביה"דין חקיקה.

באר הלכה

בשאינן נותן לו מעות, כיון דאמר לו שיקנה בשבילי²: * מותר לתת לאינו־יהודי וכו' ובלבד וכו'. ע"ן במשנה ברורה סעיף קטן יד ודוקא בשקצוץ לו שכן עבדו זה. ואם היה אפשר לו לקנות ולמכור מבעד יוס, מותר אפלו בלא קצוץ, וכתב שמתיר באגרת לעיל ברמ"ז, אם יכול להגיע לבית הסמוך לחומה מבעד יוס אף שהוא הולך אחר־ך בשבת והג"א, וכתב ודאקס זה מנ"ר השלחן־ערוך, ולכן לא הזכיר דוקא בשקצוץ: * להביא מים דרך חצר שלא ערבו. והוא הדין דרך פרמלית, וכן מוכח ביה"ד דעה סימן רסו סעיף ו דוקא ברשות־הרבים אסור, וכן הסכים באלה דבה בשם כמה פוסקים, ודלא

אמר לו הישראל: ראה שאני צריך לילך לרדכי במוצאי־שבת, הוי גס"פ כמזכיר יום השבת בפרוש. כתב הט"ז, דמה שהחמירו אם לא נזכר לו שיקנה בשבת, מכל מקום לא יקנה הישראל ממנו באותה שבת, דע"ל פ"ל פנים עשה בשביל ישראל, דאף שמתיר בזה שקצוץ לו שכן, כדלעיל בסעיף קטן יד, לא מהני, (יח) אבל האליה רבה והתוספת־שבת חולקין עליו. כתב בספר חסידים: אל ידור אדם בעיר שיום השוק הוא בשבת, כי אי אפשר שלא יתקט, ואם השוק אינו בשכונתו שרי: (טז) מי ששכר וכו'. דאף (יח) שקצוץ לו שכן עבדו זה ולא יחד לו שיוילקו בשבת, ואינו־יהודי אדעתא דנפשה לוקח בשבת, אפלו הכי אסור, כיון שלוקח מבית ישראל בשבת, וכדלעיל בסימן רנב סעיף א. ובנענינו שהסחורה היא של ישראל, (יט) אפלו יחד לו מקום והניח שם הסחורה לא מהני: (יז) מבית ישראל בשבת. אבל (כ) אם לקחה קדם שבת, אף־על־פי שפסליג בשבת מחוץ לתחום, שרי, (כא) כיון שקצוץ לו שכן ואדעתא דנפשה קעביר, כמו שנתבאר בסימן רנב: (יח) העושה. לפי עשרו בממון, או* בפלקות אם אין לו ממון. ואם טעה וסכר שממיר, אין עונשין אותו, ונאמן לומר שצ"ע בשוגג היתיר. ואחרונים: ה' (יט) אלא משום שבות, אבל דבר שאסורו מן התורה אסור על־ידי אינו־יהודי¹⁷ אפלו לרבו מצוה¹⁸, כדלעיל בסימן שלא סעיף ו, (כב) ועל־כן אסור לומר לאינו־יהודי להדליק נר כדי ללמד ולהתפלל: (כ) והוא שיהיה שם וכו'. דכיון שהאסור אינו אלא מדרבנן, ואסור אמירה לאינו־יהודי הוא גס"פ רק מדרבנן¹⁹, והיו שבות דשבות, לא גזרו באפנים אל²⁰: (כא) מקצת חלי. דאלו בחלי ממש הכולל כל הגוף או ע"ש בו סכנת אבר, אפלו ישראל עושה שבות לחד דעה, כמו שכתוב סימן שכח סעיף יז. (כג) ודע, שאין מרמין דבר לרבו בענין השבותות, ואין להם להחמיר אלא מה שאמרו חכמים, דלגבי מילה לא החמירו שבות דאמירה לאינו־יהודי במקום מלאכה דאורייתא, כמו שכתוב סימן שלא סעיף ²¹, וגבי לוקח בית בארץ־ישראל מותר²², כמו שכתוב סימן שו סעיף יא: (כב) צורך הרבה. ע"ן במקנא אברהם שמשק דדוקא במקום הסדר והסדר²³, אבל בלא הכי אין להקל כלל, (כד) ובאלה דבה הפסק אפלו באופן זה. וצ"ל בסעיף יט לענין סחורה הנפסדת על־ידי גשמים²⁴: (כב) ויש אוסרין. דבדבר זה, ודוקא במילה שרי והקטרה שבות דשבות נגזר להביא דרך חצר שאינה מערכת האזמל על־ידי אינו־יהודי למול בן משום דהיא דחיא דחיא שבת, אבל לא לצורך מצוה אחרת. וצ"ל בלבד ובאלה דבה דהלכה ברעה ראשונה: (כד) אפלו במלאכה דאורייתא. על־ידי אינו־יהודי במקום מצוה, מיהו, כבר כתב רמ"א לעיל ד"ש להחמיר בזה, (כה) וכן עקר²⁵, כי דעה זו היא רק דעת יחידאה, והר"ף והרא"ש והרמב"ם

(* ובהיום אין נוהג זה.

שער הצינור

תרגום: 1 דאר.

(יג) מגן־אברהם ואלה דבה ושא"י (יד) עלת־שבת ומגן־אברהם וט"ז ואלה דבה: (טו) אלה דבה ולבוש־שדר, וחקקו על המגן־אברהם שמשל בזה: (טז) ט"ז: (יז) וראיתם מלעיל סימן רנב סעיף ד, ע"ן שם. ואף לה"ש אוסרים שם אפשר דדוקא בשעשה האינדי־יהודי מלאכה דבר־תורה ולא בקצוץ וכו' ומכירה וא"ר, אף בשקונה מיני מאכל אפשר ד"ש להחמיר, דמסתמא כונת האינדי־יהודי שיקנה ממנו מיד, וכמו שכתב המגן־אברהם ברש"י סימן חסד. ע"ן שם, והתוספת־שבת העתיקה פה נאף הוא העתיקה בשמו זה לדינא, ובאמת לא פשיטא לה שם בזה, ע"ן שם: (יח) מגן־אברהם ותוספת־שבת ושא"י: (יט) מגן־אברהם ואלה דבה ותוספת־שבת: (כ) מגן־אברהם ואלה דבה ותוספת־שבת: (כא) תוספת־שבת ופרימקנים, דבלא קצוץ אף זה אסור: (כב) ח"י אדם: (כג) מגן־אברהם בשם המגיד־משנה: (כד) ומה שכתב 'צורך הרבה' אפשר דדוקא בדבר שהוא צורך הגוף²⁵, כמו שפסקים 'לרחץ בו המצטער': (כה) ט"ז ושא"י לעיל בסימן רעו, ע"ן שם:

הלכות שבת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק טו]

ובקמקום שפצו קצת גם בפסוק ימים, אין אסור¹⁶.

16) ומכונה אוטומטית לממכר משקאות או מאכלים, העומדת במקום שמצויים יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות שיתכן שיקנו בשבת, דעת הגר"ש אויערבך (ש"ש פכ"ט ד' ע) שאין איסור להעמידה שם משום 'לפני עור', כיון שיש לחלות שישתמשו במכונה בערב שבת ובמציאת שבת ולא בשבת עצמה. ובשו"ת מהר"ג (ח"ב סי' קיז) מבואר, שמשום מראית עין יש להחמיר שלא תעמוד המכונה בביתו ובחצירו. ולענין חשש איסור 'שכר שבת' של מכונות אלו, ראה מה שכתבנו לעיל סי' שז ס"ק ח. ולענין איסור מקח וממכר של בעל המכונה, ראה מה שכתבנו לעיל סי' רנב ס"ק ב.

[משנב ס"ק טז]

שאסור מן התורה אסור על-ידי אינו-יהודי¹⁷ אפילו לרבו מצינה¹⁸.

17) ולומר לנכרי לעשות מלאכה מן תורה בשינוי, שע"י כך יהיה הדבר אסור רק מדרבנן, הסתפק הפמ"ג (סי' תרנה א"א ס"ק א) אם יחשב הדבר כ'שבות רשבות'. ובשעה"צ לקמן (סי' תקפו ס"ק קב) מבואר שהוא נחשב כ'שבות דשבות', וכן משמע במשנב לקמן (סי' שמ ס"ק ג), וכן כתב הגר"ש אויערבך (ש"ש פ"ל ד' ע) (אך למעשה כתב (ח"ג שם, ובשו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות יד) שצ"ע בזה).

ולדעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת פכ"ג ד' קעט), יש להקל בזה במקום שהשינוי שעושה הנכרי גורם לשינוי בתוצאה, כגון בנטילת צפרניים ביד במקום בכלל, אך כאשר אין השינוי אלא בצורת הפעולה, כגון להדליק אור ע"י המרפק, אין להקל לומר לנכרי לעשותו במקום מצוה. אמנם, במקום צורך גדול מאד, דעתו (תורת היולדת פכ"א ד' א) שמותר במקום מצוה לומר לנכרי שיעשה מלאכה בשינוי, אף בשינוי שאינו גורם לשינוי בתוצאה [ואף שהשינוי הוא רק בפעולה ולא בתוצאה, כבר כתב האגלי טל (סוף הפתיחה), שאף זה נחשב שינוי, והביאו הגר"ש אויערבך בח"ג שם].

18) וכשיכול הנכרי לעשות את הפעולה בלי שיעשה מלאכה גמורה האסורה מן התורה, כגון כשיכול לתקן את העירוב ע"י קשירת החוט בקשר עניבה, כתב האשל אברהם (בוטשאטש, מהר"ק סי"ה) שאין זה נחשב כמי שאמר לו לעשות מלאכה דאורייתא, שהרי לא אמר לנכרי לקשור באופן האסור מן התורה, ואם הוא קושר באופן זה, מעצמו הוא עושה כן. אמנם, אם קשה לעשות את הדבר באופן שאינו אסור מן התורה, וברור שיעשה באופן האסור מן התורה, דעת הגר"ח קניבסקי (מלכים אומניך פ"י ד' ע) (א) שאסור [כמובא במה שכתבנו לעיל סי' שו ס"ק מז].

[משנב ס"ק כ]

הוא גס"פן בן מדרבנן¹⁹ וכו', לא גזרו בַּאֲפָנִים אֶלּוּ²⁰.

19) ואף שבמכילתא דרשו איסור זה מהפסוק 'לא יעשה לכם', כתב בשעה"צ לעיל (סי' רמג ס"ק ז) שהנוסחא במכילתא היא מוטעית, והעיקר להלכה כמשמעות כל הפוסקים שאין איסור 'אמירה לנכרי' אלא מדרבנן.

ובטעם האיסור, כתב רש"י (שבת קנג, א) שהוא משום שליחות, שהנכרי עושה את המלאכה בשליחות הישראל. אך במקום אחר (עבודה זרה טו, א) כתב, שאסור הדבר משום 'דבר דבר'. וכתב בשו"ת אבני נזר (אורח סי' מג) שיש נפק"מ בין טעמים אלו, שמטעם 'דבר דבר', אין איסור באמירה לנכרי אלא כאשר הישראל מצוה את הנכרי שיעשה מלאכה בשבת עצמה, ולא כשמצוה עליו לפני השבת, אבל אם טעם האיסור הוא משום שליחות, אי"כ נאסר גם באופן שצויה עליו לפני השבת, כיון שבפועל הנכרי עושה את המלאכה בשבת בשליחות ישראל. ומאידך, כשמצוה הישראל את הנכרי בשבת שיעשה מלאכה כיום חול, לא נאסר הדבר אלא משום 'דבר דבר', אבל מטעם

שליחות, אין איסור באופן זה, כיון שבפועל הנכרי אינו עושה בשבת שום מלאכה בשליחותו, וכעין זה כתב בקובץ שיעורים (ביצה אות מט). והוסיפו, שלפי זה המצוה את הנכרי בשבת לעשות מלאכה בשבת עצמה, עובר בשני איסורים.

20) ובאופן קבוע, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ד סי' כט) שאין להתיר 'שבות דשבות' לצורך דברים אלו, מפני שיש בזה זלזול גדול בכבוד השבת.

והיתר זה של 'שבות דשבות' בדבר מצוה, כתב לקמן (סי' שכה ס"ק ס) שהוא רק במצוה גמורה, כגון הבאת יין לקידוש או תבשיל חם לסעודות שבת מחוץ לעירוב, אבל להביא מחוץ לעירוב דברים שאפשר בלעדיהם בדוחק קצת, כגון שיכר וכדו', אין בזה היתר של 'שבות דשבות' [ועי"ש בס"ק סב, ש"מ"א אין למחות במקילים בזה].

ואף הכנסת אורחים, כתב הרמ"א לקמן (סי' שלג ס"א) שנחשבת כמצוה לגבי ההיתר של 'שבות דשבות'.

ולצורך קיום מצוה באופן מובחר, כגון תקיעה בראש השנה בשופר של איל, כתב לקמן (סי' תקפו ס"ק פו) שיתכן שמותר לומר לנכרי לעלות על אילן להביא משם את השופר, כשם שהתורה אמירה לנכרי באופן זה אם אין לו שופר כלל. וכן לומר לנכרי לפזר נרות בבית הכנסת לצורך אמירת פיוטים בשעת תפילת נעילה, כתב לקמן (סי' תרכ ס"ק ג) שמותר, לפי שהוא 'שבות דשבות' לצורך מצוה.

אמנם, לגבי תפילה בציבור, כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' קטו) שאף על פי שבהליכתו לבית הכנסת מקיים מצות עשה של 'ונקדשתי', בענינו 'לקידוש ירברכו', מ"מ הואיל ואין חיוב גמור ללכת, לא התירו 'שבות דשבות' עבור זה. אכן בפמ"ג (סי' תריג א"א ס"ק ח) מבואר, שתפילה בציבור נחשבת כדבר מצוה. וכן דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני ח"ג פפ"א סוף ס"ק ו) לגבי מנעול דלת בית שהתקלקל, ואי אפשר לפתוח את הדלת מבלי שתתקלקל, שמותר לומר לנכרי שידחפנה עד שתפתח, מפני שזהו 'שבות דשבות' לצורך תפילה בציבור. והוסיף, שנחשב הדבר גם 'שבות דשבות' במקום צער, כיון שאם לא יפתח הנכרי את הדלת, ישאר סגור בביתו במשך כל השבת. והוסיף, שאף אם לבסוף יביא הנכרי כלי עבודה ויפרוץ את הדלת באופן האסור מן התורה, אין בזה חשש, שהרי הוא לא צוה את הנכרי לעשות כן, והוא עשה על דעת עצמו.

וכאשר מסופק אם תתקיים המצוה, כגון שמסופק ביום טוב ראשון של סוכות אם ימצא הנכרי לולב מחוץ לתחום, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תרנה ס"ק א) שלדעת הח"י ארם אסור לשלוח את הנכרי, אך לדעת הא"ר והבית מאיר מותר.

ולומר לנכרי בשבת ללכת מחוץ לתחום עבור מצוה שתתקיים רק למחרת, כתב בשעה"צ שם (ס"ק ב) שנחלקו הפוסקים בדבר. אך לומר לנכרי ללכת מחוץ ל"ב מיל, שלפי כמה פוסקים הוא תחום דאורייתא, כתב במשנב שם (ס"ק ג) ובשעה"צ שם (ס"ק ג) שאסור.

ולומר לנכרי להפעיל מכשיר חשמלי לצורך מצוה או במקום צער, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ח סי' מז וח"ט סי' קג) שאסור, מפני שיש לחוש לדעת החזו"א (אורח סי' נ ט) שאסור להפעיל מכשיר חשמלי מן התורה, וכן רעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"ג פכ"ז ד' א) שיש לחוש בזה לדעת החזו"א. מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' כג) כתב שמותר, כיון שאין איסור בהפעלת מכשיר חשמלי מן התורה אלא מדרבנן, וכדעת הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יא).

וכן כשצריך להיכנס לבית מלון שדלתותיו נפתחות ע"י עין אלקטרונית או ע"י כרטיס מגנטי, כתבו בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' כט) ובשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' סח), שלצורך גדול כגון שאין בית מלון אחר באזור, מותר להיכנס ע"י שיפתח הנכרי את הדלתות, משום שאין בכך אלא 'שבות דשבות'. ואם אירע לאדם שהוא צריך להתאכסן

הלכות שבת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק נד]

שאימר לאינו יהודי אחר לעשות לו מלאכה בשבת⁽²⁸⁾ וכו', ועין לעיל במה שכתבתי סעיף קטן יא, דשם גספן הקא⁽²⁹⁾.

(28) ולומר בחול לנכרי שישכור עבורו פועלים שיעבדו בשבת, כתב בביה"ל לעיל (ס"ב ד"ה ואפלו) שהחתם סופר התיר, אלא שכתב שזהו דבר חידוש, ושמתשובת הרשב"א מוכח שאסור לעשות כן.

(29) שם כתב השו"ע שמותר לומר לנכרי לאחר השבת למה לא עשית דבר פלוני, אפילו באופן שיבין הנכרי מתוך דבריו לעשות כן בשבת הבאה, וכתב המשנ"ב שם, שמותר רק באופן שהישראל אינו נהנה ממעשיו של הנכרי, כיון שאסור ליהנות ממעשה שעשה הנכרי עבורו בשבת, ובמו כן בענינו אין להתיר אמירה לנכרי שיאמר לנכרי אחר אלא בדבר שאין הישראל נהנה ממנו בשבת. ובשו"ת חתם סופר (ח"ה סי' קפה ד"ה אך האיבעיא) כתב, שגם המתירים אמירה לנכרי שיאמר לנכרי אחר, הוא רק באופן שהנכרי האחרון אינו יודע שעושה את המלאכה עבור הישראל, כיון שאם הוא יודע, אסור הדבר לדעת כולם, שהרי אסור לישראל ליהנות ממלאכה שעשה הנכרי עבורו. אמנם בפמ"ג (סי' רעו משב"ז סוף ס"ק ה) מבואר, שנכרי העושה מלאכה עבור חבירו הנכרי ואינו יודע שכונת חבירו היא עבור הישראל, לדעת כולם הדבר מותר, כיון שאינו נראה כשלוחו של הישראל.

[ביה"ל ד"ה להביא]

וכן הסכים באלה נהג פוסקים, ודלא כהנהגות מהר"ם שוה"מ פ"ט דסבידא לה דדברך כמקלית אסור⁽³⁰⁾.

(30) וכן לומר לנכרי להוציא ספר תורה מרשות היחיד לברמלית, כתב בביה"ל לקמן (סי' שמש ס"ג ד"ה וליתנו) שלדעת הא"ר מותר, ואילו הט"ז שהחמיר בזה הוא לשיטתו כאן.

[משנב ס"ק נה]

דקא בעי למידע במה צריך לתן להם, וקו"ה חשבונות שצריךין⁽³¹⁾ ואסור מטעם "ידבר דקר"⁽³²⁾.

(31) וכאשר המחיר קבוע ואין צריך לחשבו, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ט הע' קסז) שאפילו אם לא שילם עדיין, מותר לדבר על כך, כיון שאין זה אלא דרך סיפור ולא חשבון הנצרך. אכן, בשו"ת אגרות משה (איו"ח ח"ה סי' יח) מבואר, שכל זמן שלא שילם לפועלים אסור לחשב שכרם, ואע"פ שיודע כמה חייב להם ולא ישתנה כלום ע"י מחשבתו, מ"מ שייך עדיין לחשוב בענין זה, ואין זה דבר שעבר לגמרי [וראה מה שכתבנו להלן ס"ק כו].

(32) ולחשב חשבונות בהרהור, כתב הכף החיים (ס"ק נו) בשם ליקוטי פרי"ח שמותר, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' שו ס"ח) שבאיסור יורבר רבר' לא נאסר אלא ריבור, אך לא הרהור. והוסיף התהלה לדוד (שם ס"ק יט), שאף אין בזה משום חיסרון בעונג שבת [ואין זו רומה להרהור בעסקיו, שכתב השו"ע שם שיש בזה חיסרון בעונג שבת].

ולחשב חשבונות עבור מצוה, כתב השו"ע לעיל (סי' שו ס"ו) שמותר, והוסיף המשנ"ב שם (ס"ק כו) שכן הרין גם לחשב מה שצריך לסעודת מצוה.

[משנב ס"ק נו]

וחשוב החשבונות האלו לצרכו, אסור⁽³³⁾.

(33) וכן לומר לחבירו את מחיר החפץ שקנה, כתב הבן איש חי

(שנה ב' פ' וישלח אות ו) שאם יודע שחבירו רוצה גם לקנות את אותו חפץ, אסור, שהרי יש לחבירו צורך בדיבור חול זה.

[משנב ס"ק נז]

שאין שיהיה בטלה ראוי לירא-חטא⁽³⁴⁾.

(34) ראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ב.

[משנב ס"ק נט]

כיון שאינו מפרש בהדיא רק בדרך רמז לצרף מוצאי-שבת⁽³⁵⁾ וכו', ולא יאמר לו הנה נכון עמי, דנהו דבור ממש⁽³⁶⁾.

(35) וכן להודיע לנהג מונית שישמח אם יבוא אליו במוצאי שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ט הע' קלג) שמותר, מפני שאין זו אמירה דרך ציווי.

(36) ואף שלא הזכיר בפירוש לשם מה הוא רוצה שיבוא אליו, ביאר הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ט, כת"י) שמ"מ כיון שכל השומע מבין בבירור שמזמינו כדי לשוכרו, הרי זה אסור [וראה בביה"ל ד"ה אסור].

[משנב ס"ק לו]

ידברך שאסור לעשות בשבת אסור לומר שיעשה זאת למחר⁽³⁷⁾ וכו', מיהו, אסור לומר אני רוכב למחר, או שילך בקרון⁽³⁸⁾.

(37) ולומר לחבירו שימלא כלי עבורו וימדדנו מחר, כתב השו"ע לקמן (סי' שכג ס"ב) שמותר, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק ח) שאע"פ שאסור למדוד בשבת, יתכן שטעם ההיתר הוא משום שעושה כן לצורך השבת.

(38) ולומר שלמחרת יפליג בספינה, בתב הערוך השלחן (סכ"א) שמותר, שהרי מותר להפליג בשבת, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רמח ס"ג). ומטעם זה, צידד הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ט הע' קנח, ובח"ג שם) שמותר לאדם לומר שבתוכניתו לנסוע למקום שאפשר להגיע אליו בספינה, אע"פ שמתכוין לנסוע לשם במכונית או ברכבת, כיון שבלשון נסיעה נכללת גם הפלגה בספינה, ואין לשון זה מורה על דבר האסור בדיא בשבת.

ואף מקומות שאין אפשרות להגיע אליהם בספינה, צידד הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק י, כת"י) שמותר לאדם לומר שבתוכניתו לנסוע אליהם, שהרי יכול הוא להגיע לאותם מקומות ע"י רכיבה באופניים, ואף זה נקרא 'נסיעה' [וראה בתהלה לדוד (סי' שכג ס"ק ו), שיתבן שאין איסור יורבר דבר' בדברים האסורים משום עובדין רחול]. ולדעת הגר"ש אלישיב (ספר זכרון דרור יקרא עמ' שמה) מותר לאדם לומר בשבת שהוא ילך לחורל, מפני שאינו אומר שישע, ואין זה אלא סיפור דברים.

[משנב ס"ק לה]

מחר נמי להחשיף בשבילם⁽³⁹⁾.

(39) ולעיל (סי' שו ס"ג) ביאר, שלא אסור להחשיף עבור דבר שאפשר למצוא תקנה לאיסור, וראה מה שכתבנו שם.

[ביה"ל ד"ה ונ]

עין כמג"א סעיף קטן יא שרופה לצדד ולומר דהרבה פוסקים חולקים על ה"א ש"ש⁽⁴⁰⁾.

(40) וטובים שאין איסור אלא כשמדבר עם חבירו באופן שהוא מתייעץ עמו מה לעשות, מפני שהדיבור מקדם אותו לעשיית המלאכה, ולא באופן שאומר דברים בעלמא, כגון כך וכך אעשה מחר.

הלכות שבת סימן שז

קב

באר הגולה

ס שם רב אשי
בפרוש המשנה
ע רמב"ם בפרק כד
פ שבת שם צ שם
בתוספות ושאר
פוסקים ק טור
ורש"י שם ר שם
וקרא"ש שם שם
במשנה

הוצאתי על דבר פלוני. (כה) ודוקא שצדין שבר הפועלים (ח) אצלו, אכל אם פרעם קבר, (כו) מתר: ז סמך לומר (ט) (כח) לחברו: הנראה בעינינו שתוכל לעמד עמי לערב, (כט) אף-על-פי שמתוך כך מבין שצדין לו לערב לשכרו: "אכל לא יאמר לו: היה נכון עמי לערב: ח (ל) סיכול לומר *לחברו: לכתף פלוני (י) אני הולך למחר, "וכן מתר לומר לו: לך עמי לכתף פלוני למחר, כיון שהיום יכול לילך על-ידי (יב) (לא) ברגנין, (לב) "וכן כל פיוצא בזה שיש בו צד התר לעשותו היום יכול לומר לחברו (לג) שישעשו למחר, "ובלבד שלא יזכיר לו שכירות; אכל בכתף שאין בו צד התר לעשותו היום, אפלו אם אין בו אלא אסור דרבנן, כגון שיש לו (יד) (לד) חוץ לתחום פרות מקצת, כיון שאי אפשר לו להביאם היום, *אסור לומר לחברו שיהביאם לו למחר, "וכן אסור לו להחשיף בסוף התחום כדי שימחר הלילה (לה) לילך שם להביאם: הגה (לו) *וכן לא יאמר אעשה דבר פלוני למחר

באר היטב

אני מועיל ברגנין לזה, והעולם אינם מרגשים בזה החלוק והוא פשוט, ט"ז מ"א: (יב) ברגנין. אפלו אין שם ברגנין אלא כיון שנוכל למצא התר: (יג) חוץ לתחום. ה"ה בתוך התחום במקצת, ונקט חוץ לתחום משום דקבצי למתני וכן אסור להחשיף וכו', דשם דוקא חוץ לתחום אסור כמש

באר הגולה

בתחומה מרדכי שהובא בט"ז דסבירא לה דרף פרמילת אסור⁽³⁰⁾: * לחברו. והוא היין לאינו-יהודי [אלה רבה, וכן משמע בפרקי-מנדרים ונתיב-חיים, ומהם על הפסוק אברהם בסוף ספיר-קטן יב]: * אסור לומר לחברו שיהביאם לו. והנה אם מכאן לו אותם הפרות, אכל אם אמר לו סתם להביא לו פרות למחר שרי, אף שידע לכל שקנתו על פרות המקצת, מכל מקום כיון דדבריו משמע נמי דבר המחר בשבת, מקרי רק הרהור נשיר [חוספת שבת]: * [וכן לא יאמר אעשה וכו']. עין במגן-אברהם ספיר-קטן יא שרצה לצדד ולומר דהרבה פוסקים חולקים על הרא"ש⁽⁴⁰⁾, ועין באליה רבה ובמאמר-מרדכי שפטר את דבריו, וכן בפרקי-מנדרים מצד דאין ראיה שהמבד"ץ והרשב"א חולקים עליו, וכן המספר גריש הסימן פתח אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר, והוא קדעת הרא"ש. ועין שם בבאור הגר"א רמשעם שהוא מסכים ג"כ הכי לרא"א, וכתב דכן מוכח מהמקרא, ובעין זה פתח ג"כ האליה רבה, דאי לאו הכי

משנה ברורה

ועוד כמה גדולי ראשונים חולקין עליה, ואף לענין מילה מצדד המגן-אברהם לקמן בסימן שלא לסמך על דעה זו. ועין באליה רבה שם. ודע, דמה דנקמא לן אמירה לאינו-יהודי שבות (כו) הוא אפלו אם אומר לאינו-יהודי שיאמר לאינו-יהודי אחר לעשות לו מלאכה בשבת⁽²⁸⁾ [הגאון מ"ה גרשון בעל עבודת הגרשוני]: והתחת-יאר בסימן נג מצדד (כו) להקל בזה, וכל-שכן בדבר שאינו אלא משום שבות, ועין בספר החיים שכתב דבמקום הפסד גדול יש לסמך על המקלין. ועין לעיל כמה שכתבתי ספיר-קטן יא, דשייך גם-כן הקא⁽²⁹⁾: ו (כה) ודוקא שצדין וכו'. דהא בעי למידע כמה צריך לתן להם, והוא להו חשבונות שצריכין⁽³¹⁾ (כח) ואסור מטעם "ודבר דבר"⁽³²⁾, וכנ"ל בריש הסימן: (כו) אצלו. ואפלו (כט) אם

אחר-כך נתברר לו על-פי חשבונות שאין מגיע להם ממנו כלום, מכל מקום כיון דמתחלה לא נודע לו דבר זה והיה נצרך לחשבון, לכתף יש בו אסורא, אכל אם גם מתחלה היה יודע שאין מגיע להם ממנו כלום, הרי חשבונות של מה-בכך ושרי. (ל) ואם החשבונות האלו יש בהן צרך לחברו וחושב החשבונות האלו לצרכו, אסור⁽³³⁾: (כו) מתר. פתח הרמב"ם: חשבונות שאין בהם צרך, מתר לחשכון; כיצד? כמה שאין תבואה היה לנו בשנה פלונית, כמה דינורי הוצאנו בתחנת בנו, כך וכן חילוניו של מלך, וכיוצא באלו, שהן שיחה בטלה, שאין בהן צרך כלל, עד כאן דבריו. ופרש המגיד-משנה, דרמז לנו שיש למעט מזה מצד שיחה בטלה, שאין שיחה בטלה ראוי לירא-חטא⁽³⁴⁾, וגם בבאורי רש"ל פתח שאפלו בחל אינו יפה כל-כך לתלמיד-חכם, דהוי קמושב לצים ומבטל בתן למורו [נא"ר]: ז (כח) לחברו. והוא היין (לב) לאינו-יהודי: (כט) אף-על-פי שמתוך כך וכו'. כיון שאינו מפרש בהדיא רק בדרך רמז (לג) לצרך מוצאי-שבת⁽³⁵⁾, הרי לה רק בכלל הרהור, דמבאר לעיל בסימן שו ספיר ח דשרי, ולא יאמר לו היה נכון עמי, דזהו (לג) דבור ממש⁽³⁶⁾: ח (ל) יכול לומר וכו'. דהנה מבאר בריש הסימן, דדבר שאסור לעשות בשבת אסור לומר שיעשה זאת למחר⁽³⁷⁾, וקאמר הכא, דאף דבשבת אסור לילך מחוץ לתחום, מכל מקום מתר לומר לכתף פלוני אני הולך למחר, כיון דעל עצם הליכה אין אסור, אלא שמחסר ברגנין: (לד) מיהו, אסור לומר אני רוכב למחר, או שילך בקרונ⁽³⁸⁾, שקורין בלשון-אשכנז פאהרי"ן⁽¹⁾, כיון דדבריו הוא דבר האסור בעצם, ואין מועיל עצה לזה, רק יאמר אני הולך למחר: (לא) ברגנין. פרוש, סכות של שומרים, שעל-ידיה יוכל לילך בשבת אף כמה מילין אם הם מב'לעים זה לזה בתוך שבועים אמה וארבעה טפחים, כמבאר בסימן שצח: (לב) וכן כל פיוצא בזה וכו'. כגון שיאמר לחברו שיהביא לו למחר מחוץ לתחום פרות שנוחלשו מכבר, שאין עליהם אסור מקצה, אף דאי אפשר להביאם היום מטעם אסור תחומין ומשום אסור רשיות, אפלו הכי מתר לומר (לה) כיון שיש בו צד התר, דאלו היה מחצות היה יכול להביאם: (לג) שישעשו למחר. ולעשותו היום (לו) אסור אפלו לאינו-יהודי לומר, ואפלו בדיעבד אם הביא מחוץ לתחום אסור להשתמש מהם, ובדלקמן בסימן שכה ספיר ח: (לד) חוץ לתחום פרות מקצת. פתבו (לו) האחרונים דלאו דוקא בסוף התחום, אלא הוא היין בתוך התחום, כיון דאי אפשר להביאם משום אסור מקצה, אלא דמשום סיפא נקט הכי, דלהחשיף אינו אסור אלא בסוף התחום, ובדלקמן בספיר ט: (לה) לילך שם להביאם. והנה אלו הפרות שהם מקצת, אכל פרות שאינם מקצת, (לס) כיון שמתר לומר לחברו שיהביאם לו לאחר השבת, מתר נמי להחשיף בשבילם⁽³⁹⁾ [גמרא]: (לו) וכן לא יאמר וכו'. קאי (לט) על מה שכתב בתחלה דאסור לומר לחברו שיהביאם לו למחר, וקא משמע לן דלא גימא ודוקא כשמדבר עם חברו ומתענין עמו הוא דאסור כיון שיש לו צרך דדבריו, אכל לדבר בינו לבין עצמו שאין לו צרך בכך שרי, קא משמע לן כיון דהוא דבר האסור לעשות בשבת, אף כשמדבר

שער העציון

(כו) באר היטב: (כו) ואין ראיה לזה ממה שאסרו לומר לאינו-יהודי לשבר לו פועלים, עין שם שפארף בזה: (כח) רש"י בתבואה ה': (כט) ט"ז וש"א: (ל) ט"ז וכן הסכים התוספות-שבת, ולא באליה רבה: (לג) אחרונים: (לג) דרמז לצרך שבת גופא שיעשה האינו-יהודי, מבאר לקמן בספיר כב בהג"ה דאסור: (לג) בית-יסקי: (לד) ט"ז ומגן-אברהם וש"א: (לה) גמרא: (לו) מגן-אברהם וש"א: (לו) מגן-אברהם וש"א: (לס) עין ברא"ש שכתב טעם זה: (לט) ולענין דעמי שבשנה נגרש ההג"ה הכא, תרגום: 1 לנסע. 2 לרכב.

הרב המגיד בפסק
בר שם התוספות
א ופירא שם קניא
ב שם במשנה קמ"ח
ג ה"ו בשם
התוספות וסמ"ג
(*) (וין הלואה יום
טוב ושבת אם נתנה
לתבע בסימן תכרה)
ד שם במשנה

(הרא"ש פ' השואל, וענין לעיל ריש הסימן), אבל יכול להחשיף בסוף התחום כדי למהר לילך שם לשמרו, (לז) שאפילו היום הזה יכול לשמרו אם הם היו בתוך התחום. ואם לא כגון להחשיף אלא לשמרו, יכול (לח) אף להביאם: ט מתוך להחשיף (לט) לתלש פרות ועשבים מגנתו וחרבתו שבתוך התחום, ולא אסרו להחשיף אלא בסוף התחום (מ) משום (יג) דמנכרא מלתא: י אמת לומר לחברו: (מא) שמר לי פרות שבתחומך ואני אשמר פרותיך שבתחומי: יא יהשואל דבר מחברו לא יאמר לו הלוגי, דמשמע (מב) *לזמן מרבה (מג) ואיכא למחש (יד) שמא יכתב, *אלא יאמר לו השאילני. ויבלשון לעז שאין חלוק בין הלוגי להשאילני, צריך שיאמר (טו) (מד) תן לי: הגה וקשלה בשבת ואינו רוצה להאמינו (מה) נתיח משכון אצלו, אבל לא יאמר לו הילך משכון, דהיינו קעבדא דחל"ה (כ"י בשם א"ח). בשם שאין לוין בשבת (מו) כך אין פורעין בשבת (הריב"ש סי' קנ"ו): יב *זמן אורחים והכין להם מיני מגדים, וכתב בכתב כמה זמן וכמה מגדים הכין להם, (מז) אסור (טז) [טז] לקרותו

שערי תשובה

באר היטב

ס"ט, מ"א וט"ז. ופשיטא דאפילו דבר שיש בו חסר בשבת אסור לומר לאינו יחודי לעשותו בשבת, עין סימן שכה ס"ח וס"י דאפילו דריעבר אסור, עמ"א: (יג) דמנכרא. ג"ל פשוט דמתוך להחשיף כדי לילך בלילה, ודו"ק: (יד) שמא יכתב. ובמקום שנתנו שסחם הלואה אינה לי יום רק רשאי לתבע לאלתר כמו במדינתנו, רשאי לומר הלוגי. ומשמע בגמרא דנזקא זין ושמך ודבר שהוא צורך שבת, אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח ואמן לך, ט"ז: (טז) לקרותו. מה שנוהגין שהשמש קורא לפעודה מתוך אחר השחר והזיו, בין שעושין מן הכתב ובין של אבר אסור, כנה"ג:

באר הגולה

משנה ברורה

בינו לבין עצמו מקרי דבור חל ואסור, וכנ"ל בריש הסימן: (לז) שאפילו היום וכו'. רוצה לומר, נמצא שפעם השמירה הרי מלאכה המתקרת בשבת ומחשיף בשביל דבר המותר, (מ) ומה שהוא חוץ לתחום, הלא היה יכול לילך על-ידי ברגונין אם היה לו, וכנ"ל: (לח) אף להביאם. הינו, (מא) אפילו אם הם מחברים וצריך לתלשם מבצרכו, (מג) כיון שעקר כונתו בהחשקה היה בתחלה רק בשביל השמירה: ט (לט) לתלש פרות וכו'. ומייר

לעיל ס"ק א ובסימן שו ס"ק ו: ע"ש, וענין לקמן ס"ק כה: [טז] לקרותו. עין בה"ט. וענין בשו"ת שבות יעקב ח"ג סימן כא שכתב שעפ"י רש"י המגיד למנהג אין מושב מה שנוהגין כן גם בסעודת הרשות, וגם קשה משבת דף קמט כו', ומסיק דבעיב אסור לקרות הקוראים מתוך הכתב אפילו לדבר מצוה כיון שאפשר בלא זה, וכ"כ בחשבות הפ"ח סימן כז, והמנהג שהשמש קורא מתוך הכתב, דעל השמש מעקרא לא גזרו אפילו לדבר הרשות, ע"ש לחש להקרה ותכלה כעבדא דבר-קמצא, לך היתירי לזמן משכון, מ"א, ע"ש, וע"ל סימן שו ס"ק ו: (טז) תן לי. ומתיר ג"כ לסתם שמשלחין הקתב, אסור, ב"ח ושכנה"ג, וט"ז ומ"א מתירין. והצייכ"ו שמשלחין

תשאר קשית התוספות בשבת ק"ז עמוד א דבור המתחיל 'מה', עין שם: * לזמן מרבה. עין בגמרא אברהם שכתב דבמקום שנוהגין וכו', כמו שכתבתי במשנה ברורה. וקצת קשה, דהא הגמרא מקשה דבשאלה נמי היה לנו לאסור, ולא קפיד המלכה עלה ואמרי למכתב, ומשני, דהפרא הוא במאי דמצרכין לה לומר השאילני וקא, ואס"כ הכא לא שנין זה, וכמו בלשון לעז שאסור משמע זה, וכמו שכתב הגר"א: * אלא יאמר לו השאילני. עין בפריימגרים שמשפספס אם אומר לו השאילני לזמן מרבה, אם

שאינו עומד אצל הגנה, דאי לאו הכי הרי מנפר מלתא על-ידי צמיתתו שרוצה לעשות בה אינה דבר במוצאי-שבת, וכדלעיל בסימן שו סעיף א, עין שם במשנה ברורה סעיף קטן א: (מ) משום דמנכרא מלתא. אבל בתוך התחום לא מנכרא מלתא על מה הוא מחשיף. ולא דמי למה שכתב סימן שו סעיף א דאסור לענין בנכסיו, כגון לילך בתוך שדהו וכדומה לזה לראות מה צריך לעשות למחר, ואפילו אם היא בתוך התחום אסור שם, (מג) דהתם מנכרא מלתא בכל גוונא שהוא מחשב לעשות בה אינה פועלה, כגון שהוא סמוך לזמן חרישה או לזמן קצירה או לזמן נכוש השדה וכדומה, וזה אסור (מד) משום "ממצא חפצך", ולכן אסור גם-כן בגמרא לטיל על פתח המדינה כדי לצאת משחשבה למרחץ הסמוך לה [שהיה מנהגם להצמיד המרחץ אצל שער העיר בסופה], הכל משמע זה, מה שאין כן בעניינו לא מנכרא מלתא (מה) אלא כשמשחשיף בסוף התחום, שאז נראה שמשחשיף כדי לעשות אחר-כך במוצאי-שבת דבר שהיה אסור לעשותו בשבת. (מו) ומכל מקום אינו אסור אלא כשפונתו באמת לזה, אבל אם פונתו להחשיף כדי לילך אחר-כך בלילה מחר, דעצם ההליכה אינו דבר-אסור, כדלעיל בסעיף ח: י (מא) שמר לי. הינו אפילו היום⁽⁴¹⁾, (מז) וקא משמע לן דלא גימא דהיינו כמו ששוקרו⁽⁴²⁾: יא (מב) לזמן מרבה. דהתם הלואה שלשים יום, ויש לחש שמא יכתב המלכה הלואה לזכרון⁽⁴³⁾, (מח) אבל שאלה דומנה לאלתרא⁽⁴⁴⁾ אין חשש שמא יכתב⁽⁴⁵⁾. ובמקום שנוהגין שסחם הלואה רשאי לתבע לאלתר, כמו שנוהגין במדינתנו, רשאי לומר הלוגי [מ"א]: ועין בבאור הלכה שאין זה ברור: (מג) ואיכא למחש (יד) כתב הפריימגרים בשם הרשב"א. דבלשון הלואה לא מהני אפילו אם מתנה עמו שפלונו רק לזמן מועט, דלא פליג רבנן. עוד כתב הפריימגרים, דאפילו אם לנה ספרים שהוא דבר מצוה, גם-כן לא יאמר לשון הלואה: (מד) תן לי. ומתיר (מט) גם-כן לסתם: ונאחז ואמן לך: (מה) נתיח משכון אצלו. ודוקא זין ושמך ודבר שהוא צורך שבת, (נ) אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח עליו משכון⁽⁴⁶⁾: (מו) כך אין פורעין. הינו, אפילו אם לנה ממנו כדי זין ושמך לזמן מרבה אסור לפרעם בשבת, דכשם שבהלואה גזרינן שמא יכתב, (נא) כך בפרעון גזרינן שמא יחזק החוב מן הפנקס. (נב) והתוספות כתבו, דאם אומר בלשון חזרה ולא בלשון פריעה, מותר, דאית לה הכרא ולא איתא דבר זה לידי מחיקה⁽⁴⁷⁾. וכל זה ודוקא בדבר שהוא מאכל וצורך שבת, אבל בלאו הכי אסור בכל לשון [אחרונים]: יב (מז) אסור לקרותו. בגמרא איתא שני טעמים: אחד, שמא יחזק מן האורחין ומן המגדים⁽⁴⁸⁾, דהיינו שלפעמים רואה הכין להם כל צרכם, ומתחרט שזמן אורחים יותר מן הראוי, ומחזק מן הכתב כדי שלא יקראם

שער הציון

וצריך להיות אחר תבת למחר, וכמו שבארנו: (מ) ב"ח: (מא) כן מוכח מהגמרא: (מב) רש"י: (מג) מגן-אברהם בשם הפוסקים: (מד) מגן-אברהם בשם רש"י. ויש בזה עצם אסור ולא משמע חשדא לך: (מה) אף שהמגן-אברהם הקשה על זה מעורבין ומוכח שם דאפילו בסוף התחום לא מנכרא מלתא, אסור חריצו האליה ביה והתוספות-שבת וגם התוספות-שבת דלא דמי לשם. והעמידו דברי השלחן-ערך על מקומו, וגם לירא הלא גם המגן-אברהם מודה אסור וכמו דאיתא דהיא בגמרא, אלא דמחלוקים בטעם הדבר: (מו) באר היתב ופשיט. ואף דברבנו יחזק נתיב יב חלק ב בתחלתו משמע לכאורה הפך זה, שם הוא טעות-סופר דמוכח להקצין שם: (מז) אף דבעלמא קומא לן: שמר לי ואשמר לך, שומר שר: (מח) רש"י ורי"ף והרא"ש וכן נפסק בחשון-משפט: (מט) ט"ז ושי"א: (נ) מגן-אברהם ושי"א: (נא) תוספת-שבת: (נב) מגן-אברהם:

הלכות שבת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מא]

הִינּוּ אֶפְלוּ הַיּוֹם⁽⁴¹⁾, וְכָא מְשַׁמֵּעַ לֵן דְּלֹא נִימָא דְהִינּוּ כְּמוֹ שֶׁשְׁוֹכְרִין⁽⁴²⁾.
(41) ואע"פ שהוא עצמו אינו יכול ללכת ולשמור את פירותיו הנמצאים בתחומו של חבירו, מותר לו לומר לחבירו שישמור אותם עבורו שם, ואין בזה משום איסור 'ודבר דבר', כיון שלחבירו מותר ללכת לשם.

וכן לומר לאחר שקיבל על עצמו שבת קודם שקיעת החמה, שעתיד הוא לכתוב במוצאי שבת, כתב הגר"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יד, כת"י) שמותר, שהרי בידו לומר לחבירו שעדיין לא קבל את השבת לכתוב עבורו עכשיו, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רסג סי"ג).

(42) ובטעם הדבר שלא נאסר הדבר משום 'שכר שבת', ביאר האור שמח (פכ"ד מהל' שבת ה"ח) שאיסור שכר שבת לא נאמר אלא במי שהתחדש והתווסף לו ממון מחמת פעולה שעשה בשבת, משא"כ כאן שלשניהם לא התווסף ממון מחמת שמירתם, וכן ביאר הגר"ז אויערבך (שש"כ פכ"ד הע' קכא).

ולחלופי תורנות עם אדם אחר, בגון לכש מאדם שיחליפנו בשבת במקום עבודתו במטבח או בבית חולים, ובתמורה יעבוד הוא במקומו ביום אחר, דעת הגר"ז אויערבך (שם הע' קכה) שמותר, משום שאפשר שאין זה נחשב כשכר שבת, כיון שאינו נותן לו דבר, אלא רק פוטרו מלעבוד ביום אחר. ולומר 'השאיילי ואשאייל לך', כתב הגר"ז אויערבך (שש"כ ח"ג פכ"ח הע' קכא) שמותר, אע"פ שנותן לחבירו חפץ בהשאלה תמורת החפץ שהוא מקבל, מ"מ אין זה נחשב כ'שכר שבת', כיון שאלו דברים שרגילים אנשים לעשות זה לזה בהטבה, ולכך אין זה נחשב כ'שכר שבת', אלא כאילו נותנים שניהם בחינם.

[משנ"ב ס"ק מב]

וַיֵּשׁ לְחַשׁ שֶׁמָּא יִכְתֹּב הַפְּלִיגָה הַלְּזָרְתוֹ לְזָכְרוֹן⁽⁴³⁾, אֲכַל שְׁאֵלָה דְּזַמְנָה לְאַלְתֵּר⁽⁴⁴⁾ אֵין תְּשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִכְתֹּב⁽⁴⁵⁾.

(43) וללוות מנכרי, כתב בחי' שפת אמת (שבת קמח, א) שאע"פ שמסברא היה נראה שמותר, מאחר וכל החשש הוא רק שמא יכתוב המלוה, מ"מ משמעות המשנה (שם) היא שאסור. מאידך, הגר"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק טו, כת"י) צידד שמותר [נראה מה שכתבנו להלן ס"ק מז].

(44) ואף מה שכתב השו"ע שבלע"ז אין חילוק בין לשון 'הלוני' ללשון 'השאיילני', כתב האבני מילואים (סי' כח ס"ק ג) שאין כוונתו אלא בדברים שאין נוהגים להשיבם בעצמם, כגון דברי מאכל שהם מתכלים, ומשום כך, כשאומר בלע"ז השאיילני נחשב הדבר כהלואה, שזמנה שלושים יום, אבל בדברים שנוהגים להשיבם בעצמם, מאחר והחפץ נשאר בעינו ואינו כהלואה שניתנה להוצאה, אלא צריך להחזירו מיד כשיתבקש, לכך אף כששואל בלע"ז, אינו נחשב כהלואה.

(45) וכשאמר הלוה למלוה 'הלוני', כתב הגר"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק טו, ב, כת"י) שמותר למלוה לומר שאסור לו להלוות בשבת אלא רק להשאייל, ואז יוכל לתת לו את הדבר.

[משנ"ב ס"ק מה]

אֲכַל דְּכָר שְׁאִינוּ צָרָךְ שֶׁבֶת אֶסוּר לְהִנִּיחַ עָלָיו מְשֻׁכָּן⁽⁴⁶⁾.

(46) אכן, לצורך מצוה, כתב לעיל (סי' שו ס"ק לג) שמותר.

[משנ"ב ס"ק מז]

דְּאִית לָהּ הַפְּכָא וְלֹא אֶתְיָא דְּכָר זֶה לִידֵי מְחִיקָה⁽⁴⁷⁾.

(47) ובזמנינו, שאין מבדילים בין לשון 'פריעה' ללשון 'חזרה', כתב הגר"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יז, כת"י) שלכאורה אסור

להחזיר בשבת ספר ששאל, שהרי אין באמירתו שאומר בלשון חזרה היכר להזכיר לבעלים שלא למחוק (ומסתבר, שזהו באופן שהרגילות לכתוב שהספר הושאל ושהספר הוחזר. ולפי דברי האבני מילואים הנ"ל בס"ק מב, לכאורה אין בזה איסור).

ולפרוע חוב לנכרי בשבת, צידד בשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' לט) שאסור, משום שיש לחשוש שמא ימחק הלוה מפנקסו את התזכורת שרשם לעצמו על החוב, או שימחק את החוב כשטרו של המלוה. ועל כן דן שאסור לישראל החייב כסף לבנק לומר לנכרי לפרוע את חובו בשבת, אפילו באופן שיקנסוהו על אי התשלום בזמן [נראה מה שכתבנו לעיל ס"ק מב].

[משנ"ב ס"ק מז]

אָחֵד, שֶׁמָּא יִמְחָק מִן הָאוֹרְחִין וּמִן הַמְּגִידִים⁽⁴⁸⁾.

(48) ולעיין ברשימת מראי מקומות שהבין לשיעור תורה, דעת הגר"ז אויערבך (ביצחק יקרא) שמותר.

ושני אנשים הקוראים רשימה ביחד, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק יז) בשם ח"י הרשב"א (שבת קמט, א) שאין לאסור מחשש שמא ימחקו, כיון שהם שומרים זה על זה שלא ימחקו, וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' רעה ס"ב) לענין שנים שקוראים לאור הנר, וכן פסקו הנהגי חיים (על המג"א ס"ק יז) והשערי אפרים (שער י סליג, בפתחי שערים). אמנם, כיון שהפמ"ג הניח דין זה בצ"ע, דעת הגר"ז קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ג הע' כא), שכשאפשר, עדיף שיקרא אחר שאין בידו למחוק [נהייה דוקא במקום מצוה, שאין איסור משום החשש שמא יקרא בשטרי הדיוטות], מאשר שיקרא אחר עמו או שיעמיד שומר.

ואשה שהכינה רשימה של המנות אותן היא רוצה להגיש בסעודות השבת והחג, דעת הגר"ז קרליץ (שם הע' לה) שתקרא לאחד מבני הבית שאינו ראוי למחוק מהרשימה, ותאמר לו שיקראנה, שכיון שלא תהיה לה מנוחת הנפש אם לא תסתכל ברשימה, נחשב הדבר כצורך הגוף, ולא גזרי בזה שמא תבוא לקרוא בשטרי הדיוטות. והגר"ז אויערבך כתב (שולחן שלמה בשו"י הגליון ס"ק ו), שיתכן שמותר לאשה עצמה להתבונן בחטף ברשימת המנות כדי להזכר בסדר הגשתן.

וגבאי הרוצה לעיין ברשימת המתפללים, כדי לראות מי קיבל עליה לתורה בשבתות שעברו, צידד השערי אפרים (שם) שמותר, שכיון שאין קריאתו על דברים עתידיים אלא על דברים שעברו, לכן אין לחוש שמא ימחק, ועוד, שהרבים הנמצאים בבית הכנסת שומרים עליו שלא ימחק. ואף מצד הגזירה של שמא יקרא בשטרי הדיוטות אין לאסור, מפני שנחשבת קריאתו כדבר מצוה, שהרי יש בכך משום דרכי שלום, שצ"ז זה לא תיפול קטטה בין המתפללים, וסוים שצ"ע בזה.

וכשרוצה הגבאי לקרוא את העולים מתוך רשימה כתובה, דעת הגר"ז קרליץ (מנוחה שלמה על שטרי הדיוטות עמ' רלח) שראוי להחמיר ולהימנע מזה כשאפשר. והוסיף, שאף אם אין חשש שמא ימחק הגבאי מתוך הרשימה בבית הכנסת, מ"מ קיים חשש שיעשה כן כשישוב לביתו.

ולקראו רשימת אנשים כדי להזכירם בתפילת 'מי שברך' בעת שמחה וכדו', דעת הגר"ז קרליץ (איל משולש שם ס"א) שאין חשש שמא ימחק, ואף יש בזה משום צורך מצוה, כדי שלא יפגע מי ששכחו להזכיר את שמו. וכן לקראו רשימת חולים, כדי להזכירם בתפילת 'מי שברך', דעת הגר"ז קרליץ (שם הע' מ) שמותר אם מעמיד עליו שומר, כיון שתפילה על החולים נחשבת מצוה גמורה. ולענין החשש שמא ימחק הגבאי מהרשימה את שמו של מי שהבריא או נפטר, מועיל שיעמיד עליו שומר.

הלכות שבת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק מז]

גם בשטרי הדיעות (49) וכו', כמו שכתב סימן שו סעיף 501 וכו', קרוי בבית המדרש מתוך הפתחו (51) וכו', אפילו לסעודת הרשות (52). ולקרא כתב שיש בו קדושה, כגון הכתב שעל גבי הפרוכת של ארון הקודש, כתב הקצות השלחן (סי"ק מ) שמסתבר שמותר, שכיון שיש בו קדושה, אין לחשוש שמא יבואו לקרוא בשטרי הדיוטות של חולין. אמנם הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ט הע' קט) הקשה על דבריו מגמרא מפורשת, ע"ש. ולקרא את שמות התורמים הכתובים על הפרוכת או על בנין בית הכנסת, או לקרא בשער הספר את שמות התורמים, דעת הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה עמ' רל) שמותר, כיון שזה נחשב כאמירת יישר כח' לנדיב, ומפרסמים עושי מצוה.

50) וכן לקרא מודעה בדבר מכירת ספר תורני חדש, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ג סט"ז) שמותר, אך אין לקרא את המחיר הנקוב בה.

ואף לקרא מודעה שהוא מסופק אם כתוב בה דבר מצוה, או לקרא מלוח מודעות כשהוא מסופק אם תלויה בו מודעה הנוגעת לדבר מצוה, דעת הגר"נ קרליץ (שם ס"ו) שמותר.

ולקרא את גליון ההערכה [תעודה] של בנו, כדי לפקח על לימודיו ולעודדו ללמוד, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שנחשב הדבר כצורך מצוה, ומותר.

51) אך לקרא מודעות שאין בהם דבר מצוה, כגון מודעות על טיול, מפגש או כינוס, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ג ס"ג) שאסור, ואע"פ שאינן מענייני משא ומתן, ומשום גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות.

52) וכתב הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה עמ' רלא), שעל דעה זו סמך המשנב אף לכתחילה.

[משנב ס"ק מט]

אָל הָאֵל הָאֵל מְחַקֵּק הַפֶּתַל לֹא אָחִי לְאַחֲלוּפֵי בְּכִתְיַבְתָּ הַשְּׁטָרִים.

53) ולקרא שמות הכתובים על לוח זכרון, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ו הע' טב) שמותר לקרא [כשהם חקוקים], כיון שהלוח מחובר לכותל.

[משנב ס"ק נ]

דָּאָסִיר לְקָרוֹת בְּדֵן בְּשֶׁכֶת⁵⁴ וכו', רַק סִימָנָא בְּעִלְמָא שְׂרִי⁵⁵.

54) וכן לעיין במחירון או במחיר המודפס ע"ג מוצר, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ב ס"ה) שאסור מטעם זה.

55) וכן תלוש שתמורתו ניתן לקבל דבר מאכל או לסעוד סעודה, ואין נקוב בו המחיר, דעת הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ט הע' סד) שמותר לעיין ולהשתמש בו, כיון שאין הכיתוב שבו נחשב אלא כסימן בלבד.

[משנב ס"ק נא]

שְׁטָרֵי חֻבּוֹת וְחֻשְׁבוֹנוֹת⁵⁶ וכו', וַיֵּשׁ אֲוֻקָּרִים מְשֻׁם שָׁמָּה יִמְחָק⁵⁷.

56) ושטר כתובה, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ב הע' כ) שאסור לקרוא בו, שדינו כשאר שטרות חוב, ואינו דומה לגט שהתיר המשנב להלן (סי"ק ג) לקרוא בו, משום שגט אינו שטר חוב אלא שטר איסור, משא"כ כתובה שעיקר ענינה הוא חיובי ממון. אמנם דעת הגר"ש אלישיב (שלמי יהודה פ"ב סי"ג) שמותר לקרוא בכתובה ע"מ ללמוד את דיניה. ובביאור החילוק שבין כתובה לשטר חוב, ביאר הגר"ש אויערבך (ארחות שבת ח"ב פכ"ב הע' רח), שכתובה, אף שענינה חיובי ממון, מ"מ ענין של מצוה היא, משא"כ שטר חוב, שאינו אלא ענין של חול.

ותוית המודפסת על גבי עטיפת מאכל או משקה, שמטרתה לזכות את בעליה בפרס, דעת הגר"נ קרליץ (מנוחה שלמה עמ' רלו) שהיא נחשבת כשטרי הדיוטות ואסור לקרוא בה, כיון שענינה היא סחורה.

57) ולקרא בספר ע"מ להגיהו, כתב בשו"ת הרדב"ז (סי' תרצ, הובא

בשע"ת ס"ק א) שאין לאסור מחשש שמא יתקן את הטעויות, כיון שיש לתלות שער שיביא קולמוס ודיו יזכר שאסור למחוק נ"מ"מ אסר זאת משום 'ממצוא חפצך', במקום שאין מטרתו אלא להגיה ולא לקריאה כלל. ומשמע מסתימת הרברים שאסר זאת גם בספרי קודש. אמנם אם כוונתו גם לקרוא בספר וגם להגיהו, כתב שמותר]. וביאר הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' לא), שאע"פ שבגזירת קריאת שטרי הדיוטות חז"ל חששו שמא ימחק, מ"מ בקורא על מנת להגיה, הדין שונה, כיון שהגדה אינה רק מחיקת הטעות, שהרי מלבד המחיקה צריך גם לכתוב את התיקון בקולמוס ודיו, ולכן יש לתלות שער שיביאם יזכר שאסור למחוק. והוסיף שם, שכ"ש שמותר לאדם לעיין במחברת החידושי תורה שלו, ואין לחשוש שמא ימחק את הטעויות ויתקן.

[משנב ס"ק נג]

דָּאִי אָפְשֵׁר בְּשֶׁמַּעֲיָן שְׁלֹא יִשָּׂא וְיִתֵּן בְּעֵינָי הַשְּׁטָרוֹת⁵⁸.

58) כתב שאסור בקריאה משום שטרי הדיוטות, אך אינו מתכוין לקרוא את הכתוב בו אלא רק רואהו ראייה בעלמא, דעת הגר"נ קרליץ (מנוחה שלמה שטרי הדיוטות עמ' רלו) שאין בזה איסור.

[משנב ס"ק נד]

מְתַרְבֵּי⁵⁹. דְּשָׁמָּא יֵשׁ בָּהּ דְּכָר שֶׁהוּא צָרָף הַגּוֹיָה⁶⁰.

59) ומכתב הנמצא בתיבת הדואר, כתב בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' פג אות ג) שמותר לקחתו בשבת, אך להיכנס לביית הדואר [אף של נכרים] לקחתו, אסור, מפני החשד, שמא יאמרו שנכנס לשם לעשות דבר האסור בשבת [נראה בהע' הסמוכה, שבזמנינו, י"א שאסור לקרוא מכתב בשבת, ולשיטתם אין היתר אף לקחת את המכתב].

60) ומשמע, שלאחר שקרא את האיגרת פעם אחת, אין לקרוא בה פעם שניה, וכפי שכתב הבי"ד בדעת רבינו ירחם, שאין לקרוא באיגרת זו שוב, מפני שכבר אין בכך צורך הגוף. וכן שאר קריאות שהותרו משום צורך הגוף, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הדיוטות פ"ט סי"ג) שאינם מותרות בקריאה אלא פעם אחת בלבד. והוסיף (שם פ"ו הע' טז), שאף בקריאה הראשונה, אם נזכר לדעת תוך כדי הקריאה שאין בה דבר מצוה או צורך הגוף, או שאין המצוה נוגעת אליו, צריך להפסיק את קריאתו מיד. וכן איגרת שיש בה צורך הגוף, אין היתר לקרוא את דברי הדבר שבסופה. והוסיף הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ט הע' קט), שלאחר שקרא את האיגרת, לא יעבירה לאדם אחר שיקרא בה בשבת, שהרי הוא כבר יודע איך להתנהג על פי מה שקרא בעצמו.

ובזמנינו, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' כא אות ה) שאין להתיר לקרוא מכתב שהגיע בשבת, שמסתבר שאילו היתה ההודעה נחוצה לו, היו מודיעים לו זאת בטלפון [וע"ש סי' כב אות ה, אך מתשובתו בספר טלטולי שבת עמ' ח אות כט, מבואר שמסקנתו לאיסור]. וכן דעת הגר"נ קרליץ (שם פ"ו סי"ז). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (טלטולי שבת עמ' יג אות יא, הובא בשולחן שלמה סי' שח ס"ק ד, ג) שגם בזמנינו מותר לקרוא מכתבים שהגיעו בשבת [כגון בחיר"ל], כי יתכן שיהנה מתוכן המכתב בשבת עצמה, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה עמ' רכו) שגם בזמנינו נשאר היתר זה.

וכן שאר דברים הקשורים להתנהגותו של אדם בשבת, כגון קריאת שלטי הכוונה בדרכים, דעת הגר"נ קרליץ (שם פ"ג סי"ג) שהדבר נחשב צורך הגוף ומותר, וכן דעת הגר"ש אויערבך (ביצחק יקרא) ולעיל בסי"ק מז הובאו דוגמאות נוספות. וכן קריאת מסמך הנוגע לצער האדם ודאגת נפשו, כגון לקרוא פקס אודות ניתוח שעובר קרוב משפחה בחו"ל, או מברק המודיע לו אם אשתו ילדה, דעת הגר"נ קרליץ (שם פ"ט ס"ג) שהדבר נחשב כצורך הגוף, ומותר. וכן הודעה הנוגעת לעניני בריאות, כגון הודעה על חיסון הילדים וכדו', דעת הגר"נ קרליץ (שם ס"ב) שהדבר נחשב כצורך הגוף, ומותר לקרואה.

הלכות שבת סימן שז

קג

באר הגולה

ה שם בנפרא קמ"ט
ו רבנו נתן בחלק ז
ז ה"ד ו"ף וקרא"ש ש
ח בפרוש רש"י שם
וקט"ו ט תוספות
שם ושמן משמע
בירושלמי ותפודי
בפרק קמא דשבת
וקמ"ג ושאר פוסקים
י שבת קמ"ט
וכפרו רש"י

בשבת האפלו אם הוא כתוב על-גבי כהל (מח) גבוה הרבה, משום גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, דהנינו שטרי חובות וחשבונות, (א) ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור (הרא"ש ור"ן פ' השואל וטור). **אבל אם** (מט) חקק בכתל (נ) חקיקה שוקעת, מותר; **אבל בטבלא ופנקס, אפלו אם הוא חקוק אסור לקרותו:** **יג** שטרי הדיוטות, דהנינו (נא) שטרי חובות וחשבונות, ואגרות של (נב) שאלת שלום, אסור לקרותם, (נג) ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור: **יד** לקרות באגרת השלוחה לו אם אינו יודע מה כתוב בה, (נד) מותר, ולא יקרא בפיו אלא יעין בה. ואם הובאה בשבילו מחוץ לתחום, (נה) *טוב לזהר (יו) [יז] (נו) שלא יגע בה: **טז** פתל או וילון שיש בו צורות חיות משנות או דיוקנאות של בני-אדם של מעשים, כגון מלחמות דוד וגלית, וכותבים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני, אסור

(* צריך לומר: ואפלו, ואכתב אורחין קאי ועת-שבת, וכן איתא בראש ור"ן)

באר היטב

(יז) **שלא יגע בה.** ומנהג פשוט לגבי בו, דראוי לכתוב על-פני צלוחיתו. ודל רמ"מ: אם הוא כתוב או קשור, אומר לאינו-יהודי אני יכול לקרותו כיו שאינו פתוח, ולא יאמר לפתחה; והמנהג כשהאינו-יהודי מביא הפתח מניחה על הפרק או על השלסן תחלה, שלא יעשה ישראל המקבל גמר ההוצאה, דהנינו האיני-יהודי העקירה וישראל הנחה, עכ"ל. וכי הש"ז: ואין זה נ"ל.

משנה ברורה

השמש, וכן במיני מגדים גם-כן מתנחם לפעמים למעט; ועוד טעם, שמא יבוא לקרות גם בשטרי הדיוטות⁽⁴⁹⁾, וזה אסור, בדיקמה בקצוץ יג. ומה שנהגין שהשמש קורא מתוך הכתב לסעודה, (נג) יש מחמירים, דנהי דלשמה יחזק ליקא למחש אלא קשבעל הסעודה בעצמו קורא, ומטעם שכתבנו, מכל מקום הלא איכא למגור משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות; אף כשהסעודה היא של מצוה יש להקל (נד) הקריאה להשמש, דהני בכלל חפצי שמים דשרי, כמו שכתוב סימן שו סעיף 601, וכל-שכן דמרת לשמש להתקין כרוז בבית-המדרש מתוך הכתב⁽⁵¹⁾. אמנם בשערי-תשובה הביא לישב המנהג להקל להשמש לקרא מתוך הכתב אפלו לסעודת הרשות⁽⁵²⁾, דעל השמש מעקרא לא גזרו, כדי שלא יטעה ויביא לידי חרפן ותקלה, פצבדא דקמצא ובר-קמצא: **גבוה הרבה.** שאינו (נה) מגיע לשם לחזק: (מט) חקק בכתל. דמשום שמא יחזק ליקא, דחקיקה בינן שהיא שוקעת קשה להחזק, ומשום שמא יקרא בשטרי הדיוטות נמי לא גזרינן, דלא מחלף בשטר דאף דאם כתב בכתל גבוה אסור משום שמא יקרא, ה"מ מקטיבא לכתביה מחלף, אבל הכא מקטיבת הפתל לא אחי לאחלופי בכתיבת השטרי⁽⁵³⁾, אבל טבלא ופנקס, שהם מטלטלים, מחלף בשטרי הדיוטות: (נ) חקיקה שוקעת. אבל בולטת אסור, דגזרינן שמה יחזק, ואפלו גבוה הרבה שאינו מגיע לשם לחזק, משום לא פלוג, וכמו שכתוב סימן ער"ה. והתקנאות ששולחין הקונים שכתוב בהן מערב-שבת סכום היין והשכר שולוחין, שלא פדין הוא, דאסור לקרות בהן בשבת⁽⁵⁴⁾, כן כתב באליה רבה; ונראה דאם כתב בהן רק סימנא בעלמא שרי⁽⁵⁵⁾: **יג** (נא) שטרי חובות וחשבונות⁽⁵⁶⁾. יש אומרים משום (נו) "ממצוא חפצך", (נז) ויש אומרים משום שמא יחזק⁽⁵⁷⁾: (נב) שאלת שלום. משום (נח) דמחלף בשטרי הדיוטות: (נג) ואפלו לעין בהם. דאי אפשר לשמעין שלא ישא ויתן בעניני השטרות⁽⁵⁸⁾ [לבוש], ומיירי כשיודע מקבר מה כתיב בה, וכדמוכח לקמא: **יד** (נד) מותר⁽⁵⁹⁾. דשמה (נט) יש בה דבר שהוא צריך הגוף⁽⁶⁰⁾, ואינו דומה לשטרי הדיוטות, שהם רק צריך קומנו. והנה, אף דיש אוסרים גם באפן זה, כמבאר בבית-יוסף, סמך בזה להקל באפן שלא יקרא רק יעין בלבד, (ס) דבעינן בלבד גם-כן יש מחמירים בשטרי הדיוטות: (נה) **טוב לזהר וכו'.** משום מקצה, שהוכא מחוץ לתחום [דמלבד זה אין שם מקצה עליה] אף דאינו כלי, (סא) דהלא ראוי לצר על-פי צלוחיתו⁽⁶¹⁾, אלא יסתחנו האיני-יהודי והוא יעין בה. ואף דדבר שהוכא מחוץ לתחום, קמא לן דאסור להנות ממנה מי שהוכא בשבילו, ואף הכא הלא הקריאה והעיון הנאה היא לו? (סב) התם טעמו משום גזרה שמא יאמר לאינו-יהודי שכיבא לו מחוץ לתחום⁽⁶²⁾, אבל הכא באגרת לא שרף לומר כן, שאינו יודע מי ישלח לו, (סג) וגם יש לומר דלא חשיב הנאה, בינן שאינו נהנה מגופה של מלאכה: (נו) **שלא יגע בה.** (סד) והאחרונים הסכימו דאין בזה משום מקצה כלל, כדקמא לן בסימן תקטו, דדבר הכא מחוץ לתחום אין בה אסור מקצה אפלו למי שהוכא בשבילו דאסור להנות ממנו, הואיל וראוי לישראל אחר להנות ממנה. (סה) ואם מקפיד על אגרת להשמש בו, כדרך הסוחרים הפניחים אגרת המסחר במקום המצנע שלא יאבדו, הם מקצים ואסור לטלטלם. כתבו האחרונים: (סו) נהגו שלא לקבל האגרת מיד האיני-יהודי המביא בשבת, אלא אומרים לו שיעית על-גבי

שערי תשובה

מתוך הפתח שלא יטעה, כן י"ל לתוך המנהג, ע"ש. ועין בשערי-אפרים שער י סעיף לג ובפתחי-שערים שם: [יז] **שלא יגע בה.** עין בה"ט. ועין שו"ת ח"צ סימן לט בסופו שכתב על מ"ש הפר"ח ב"יד סימן קיח דאסור אפלו ע"י איני-יהודי, וכתב שאסור את הפתח, וגם נשא ונתן עם הפר"ח בעצמו פ"א"פ ולא קמא מצנה. ועין בשאלת-יעב"ץ דבר"ה דאורייתא אמרין דאסור מדרבנן אבל בכרמית אין אסור בזה, ע"ש.

באר הגולה

מותר: * **טוב לזהר שלא יגע בה.** אבל הקריאה או על-כ"פ פנים העין מותר, כמבאר בבית-יוסף, וכן על הנגינה מחמיר לכתחלה וטוב לזהר משום מקצה. ועין בבאר הג"א [וכן בשארי אחרונים] דמסקי דעל הנגינה אין להחמיר, דאין בזה משום מקצה, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, אבל על עצם התקריאה או העיון מפקפק הג"א מאד: הלא נהנה מי שהוכא בשבילו מחוץ לתחום? ואף שמישכב לבסוף, דהשלסן-צדו יסבר כהפוסקים דסביקא להו דטעם האסור שאסור להנות בשבת מי שהוכא בשבילו אינו מטעם שלא ינהה ממלאכת שבת⁽⁶³⁾, כי אם מטעם שלא יאמר לאינו-יהודי להביא לכתחלה בשבת, וזה לא שרף קאן, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, עין שם בהג"א, אבל נמצא לפי זה דדין זה יתנה מלוי באשלי רבכרי. הוצא מדרבנן, דעל הנגינה אין להחמיר כלל, אבל על הקריאה והעיון נכון מאד להתמיר מי

שער הציון

(נג) ב"ח ישירי כנסת הגדולה: (נד) מגן-אברהם ושא"א. ועין בשערי-תשובה בשם השכות-יעקב ובפרי-מגדים דמשמע דלבעל-הבית אין להקל הקריאה מן הפתח אפלו בסעודת מצוה. ועין בכנסת הגדולה דאסור להשיץ לקרא מתוך הפתח הפתח שפתו באותה שנה לעשות להם השפכות, וליפי מה שמתרין הפרי-מגדים קשית האליה רבה דלא התירו בדבר מצוה רק במקום דלא שרף התשש שמה יחזק, לכאורה יש להתמיר בענין זה אף להקטן אברהם, רבנו נמי שרף הגזרה שמא יחזק לפעמים כשנשלמה שנתו. ובספר שערי-אפרים מצד קצת להקל: (נה) ואף דקמא לן פרבה בענין השנה, דאפלו גבוה הר"י קומות שאינו מגיע לשם להטות אסור לקרא לפניו, הלא פלוג, אפלו הכי לא רצה השלסן-צדו לנקט טעם זה דשמה יחזק ומשום לא פלוג, ונקט יותר השעם דשמה יקרא וכו' דשרף טעם זה בעצם [תו"ש]: (נו) הרא"ש בשם ר"י: (נז) רמב"ם בפרק כג: (נח) הרא"ש: (נט) תוספות ושארי פוסקים: (ס) ואף דהשלסן-צדו סתם מתחלה להתמיר בעיון, הכא בצדו שניהם יש להקל: (סא) תוספות: (סב) הג"א ושא"א: (סג) הג"א בשם מגן-אברהם תוס'י: (סד) מגן-אברהם [בשם הרא"ש] ותי"א-אד"ס: (סו) ואף דהש"ז מפקפק בזה, אין קשיא.

הלכות שבת סימן שז

לקרות בו (נז) בשבת: טז במליצות ומשלים של שיחת (יט) (נח) חליו, ודברי חשק כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות, אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחל אסור (נט) משום מושב לצים; *ועובר משום 'אל תפנו אל האלילים', לא תפנו (ס) אל מדעתכם, ודברי חשק איכא תו משום מגרה יצר הרע. ומי שחברן ומי שהעתיקן (סא) ואין צריך לומר המדפיס, *מתחייב את הרבים: הגה ונראה לדקדק, הא דאסור (סב) לקרות בשיחת חליו וספרי מלחמות הינו דוקא אם כתובים בלשון לעז, (סג) אכל בלשון (יט) הקדש (סד) שרי (וכן נראה לי מלשון שכתבו התוספות פרק כל כתבי, וכן נהגו להקל בזה): יז לאסור ללמד בשבת ויום-טוב וזולת בדברי-תורה, ואפלו בספרי חכמות אסור. (סה) מוש מי שממיר, יעל-פי סכרתו (סו) מתר להביט (כ) באצטרלו"ב בשבת (ולתפכה ולטלטלה, בדלקמן סימן שח): יח (כא) לשאל מן השד, (סז) מה שמתר בחל מתר בשבת: יט (סח) סחורה הנפסדת בשבת על-ידי גשמים או דבר אחר, או אתי בדקא (פרוש, נחל או אגם מים) דמיא ומפסיד ממונו, או שנתרועעה חכית של יין והולך

כ הרא"ש שם בשם רבנו יונה והוספות בשם רבנו יהודה קט"ו ל רמב"ם בפרוש המשנה בפרק שואל מ רמב"ן תשכ"א ג רשב"א ס רבנו יוחנן בחלק ט מהא דסתהדרין ק"א ע בפל היג וכן הוא הפסוק הרא"ש בפרק כל כתבי וכן הסכים הבית יוסף פ"ו ראשון ודקדקו הוא

באר היטב

על לב. וגט מתר לטלטלו [עין באה"ע ס"ס קלן] וכן אגרת שלומים בלה"ק שרי לקרות, מ"א נט"ז: (כ) באצטרלו"ב. הוא כלי של חוץ כוכבים. וכן לעין בספרי הרפואות, עין עטרת דקנים: (כא) לשאל. ז"ל ר"י: לשאל מן השד משום רפואה וכו'. והר"ב דגל משום רפואה ונתן מקשול, מ"א:

משנה ברורה

קרקע או על-גבי שלחן, כי חוששין שמא טרם שיעמר לפוש וטל הישראל האגרת מידו, ונמצא שהישראל יעשה גמר ההוצאה מרשות לרשות, שהאינו-יהודי עשה עקירה וישראל הנחה. ואם האגרת היא חתומה, (סו) אומר לאינו-יהודי: איני יכול לקרותו כל זמן שאינו פתוח, וממילא יבין האינו-יהודי ויפתח⁽⁶⁶⁾, ולא יאמר לאינו-יהודי בהדיא לפתחו, אם לא לצורך גדול. ועין לקמן בסוף סימן שמ בבאר הלכה: טז (נז) בשבת. גזרה (סס) שמא יקרא בשטרי הדיוטות⁽⁶⁵⁾: טז (נח) חליו. ואין בכלל זה יסיפון וספר יוחסין ודברי הנמים של ר"י כהן ושכטי-יהודה, שמהם ילמדו

באר הלכה

שהובא בשבילי, אם לא לצורך גדול, דאז יש לסמוך על המקליו: * ועובר משום "אל תפנו" וכו'. במקרא איתא: אסור להסתכל בדיוקנאות, וכתבו התוספות בשבת והרא"ש ודוקא בדיוקנא העשויה לשם עבודת כוכבים, אכל לנוי שרי, וכן משמע דעת שארי הפוסקים (א"ר), ויש מחמירין גם בזה⁽⁷²⁾ (תוס' בע"ג דף ג). וכתב הפג"א אברהם, ודוקא הסתכלות אסור לדריה, אכל ראיה בעלמא שרי לכלי עלמא: * מחטאים את הרבים. אמרו חז"ל: כל המסתאי את הרבים אין מספיקין בירו לעשות תשובה, והענש האמור במקרא על המתלוצץ שמונותיו מתמעטין ויסורין באין עליו נופל בגיהנם, בנבאי נאמר גם עליהן, שאפלו מי ששומע ושותק, אמרו שעליו נאמר "עונם ה' יפל שם", וכל-שכן מי שהביא לכמה

דברי מוסר ויראה, ועל-כן אפלו כתובים בלעז שרי⁽⁶⁶⁾: (נט) משום מושב לצים. וכל-שכן ההולך לטרטאות וקרנאיות⁽⁶⁷⁾ [והם מיני שחוק, כדאיתא בעבודת-כוכבים דף יח] ושא"ר מיני תחבולות. וגם בפורים אין מתר רק השחוק שעושים זכר לאחשורוש [מ"א]. ובעונותינו הרבים, קדיש נעשה דבר זה כהפקר אצל איזה אנשים לילך לבית טרטאות, והתכבד צות ואומר: "אל תשחט ישראל אל גיל וכו'", וגם איכא בזה משום מגרי יצר הרע בנפש, ואמרו חז"ל: כל המתלוצץ נופל בגיהנם, שגאמר גוי, ויסורין באין עליו, שגאמר "נעמה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם" [עין שם במקרא עור]: (ס) אל מדעתכם. אל אשר אתם עושים מדעת לבבכם [רש"י, ע"ש]: (סא) ואין צריך לומר המדפיס. וכן מוכרי ספרים הסוחרים בענינים כאלו וממציאין אותם לקונים לקרות בהם, הם בכלל זה. ועין בספר מחנה-חיים בתשובה א שהאריך בענין זה מאד. ואמרו חז"ל: גדול המחטיא לאדם יותר מן ההורגו, שההורגו הוא רק בעולם הזה והמחטיא הוא גם בעולם הבא: (סב) לקרות בשיחת חליו וכו'. ודברי חשק, שהוא מגרה יצר הרע, לכלי עלמא אסור (סט) אפלו בלשון-הקדש, וכל שאסור לקרותו אסור אפלו לטלטלו⁽⁶⁸⁾ [ט"ז]: (סג) אכל בלשון הקדש וכו'. דהלשון בעצמו יש בו קדשה ולומר ממנו דברי-תורה⁽⁶⁹⁾. ולפי זה גם אגרת שלום התוכה בלשון-הקדש שרי לקרות, דיש ללמד מתוכו הלשון, וגם כתוב בו כמה פסוקים של תורה, אף שטרי חובות ותשובות, גם להקרא אסור אפלו בלשון-הקדש [פמ"ג]. וגט מתר לטלטלו אף-על-פי שכתוב בלשון לעז, (ע) דכחל ללמד ממנו דיני גט. וילענן קריאת צייטונגין! בשבת, אף שכתובות שבות-יעקב מקל בזה, הרבה אחרונים אוסרין (עא) מפני שיש בהם ידיעה מעניני משא ומתן⁽⁷⁰⁾: (סד) שרי. אכל האגדה והש"ז והפ"ח ועוד (עב) הרבה אחרונים אוסרין על זה ואוסרין, וכן הוא גם-כן דעת הגה"א, וכתב באלהי רבה, דירא-שמים ראוי להחמיר בזה, כי תרמכ"ס וכו' והר"ן הקדש: יז (סה) ויש מי שממיר. (עג) נוהגין להקליו, וכן הוא גם-כן דעת הגה"א, וכתב באלהי רבה, דירא-שמים ראוי להחמיר בזה, כי תרמכ"ס וכו' והר"ן אוסרים: (סו) מתר להביט באצטרלו"ב. הוא כלי של החזים בפוכים, (עד) דמה לי להבין התקמה מן הספר או מן הקלי: יח (סז) מה שמתר בחל מתר בשבת. ועין בדברי אברהם ושארי אחרונים שהסכימו ודוקא משום רפואה שרי, אכל בלאו הכי אסור (עו) משום "ממצא חפצך": יט (סח) סחורה הנפסדת וכו'. ומסיים על זה דכחל לקרות לאינו-יהודי, והינו אפלו אם יצטרף לזה לעשות מלאכה דאורייתא, כגון להוציא מרשות-היחיד לרשות-הרבים וכי האי גוונא, דאלו טלטול מקצה בעלמא או מרשות-היחיד לכרמלית, אפלו לצוות לאינו-יהודי בהדיא שיעשה זה גם-כן מתר, לפי המבאר לעיל

שער הציון

דהרבה ראשונים סוברין וגם בזמן הזה יש רשות-הרבים, טוב לציא ירי הכל: (ס) אגדה, הובא במגן-אברהם. ולצורך גדול יש לסמוך אמה שכתב בשערי-תשובה בשם אליה רבה ויחם צבי: (סא) רש"י: (סב) אחרונים: (ע) מגן-אברהם בשם דרכי-משה. ועין בפרי-מגדים ואם מקפיד לצר על-פי צלוות, משמע מנה ראסור לטלטל: (עא) תשובות יב"ץ, והובא בשערי-תשובה סימן שו, וכן כתב בספר נזיר-ישראל בשם שלחן צדי ששים וכלכלת-שבת ויסורי-יוסף שכלם מחמירין ואוסרין לקרות: (עב) השל"ה והמ"ט ותקד"ש, והביאם האלהי רבה: (עג) לבוש ושלחן-צדי ששים והגר"ו: (עד) תשובת רשב"א: (עה) כגון על-ידי מעשה, וכדאיתא ביוהרדעה סימן קעט סעיף טו, עין שם: (עו) רש"י במקרא תרגום: 1 עותנים.

הלכות שפת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק נו]

ומפילא זבין האינו יהודי ויפתחיהו⁶⁴.

שהכוונה היא למשחק השחמט] ושאר משחקים, כתב לקמן (סי' שלח ס"ק בא) שלדעת מהר"א ששון אסור לשחק בהם בשבת, מכיון שאין תועלת בידעת המשחק [אמנם, הרמ"א שם התיר מעיקר הדין לשחק בהם בשבת]. והוסיף, שאף בחול יזהר בזה משום 'מושב לצים' [וראה מה שכתבנו בזה לעיל ס"ק ג].

[משנב ס"ק סג]

זכל שאסור לקרות אסור אפילו לטלטל⁶⁵.

68) ואותם הקוראים ספרי חשק בימות החול ואינם יודעים שיש בזה איסור, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' כב אות ב) שבביתם של אנשים אלו אין הספרים נחשבים כמוקצה. ולדעת הגר"שז אויערבך (טלטולי שבת עמ' יג אות י) אף בביתם של אנשים אלו נחשבים הם כמוקצה ואסור לטלטלם, ורק לעבריון עצמו שלא הקצה אותם בבין השמשות, יתכן שאינם נחשבים כמוקצה.

ועיתונים ישנים שאינם עומדים לקריאה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ה הע' ו) שאינם מוקצה, מפני שיש בהם שימוש לעטיפת דברים. וספר טלפונים, כתב הגר"נ קרליץ (בהסכמה לספר לוח המוקצה, וחוט שני פמ"ה ר"ה עור כמה פרטי רינים) שכדומה שהוא מוקצה, כיון כלי שמלאכתו לאיסור, משום שאסור לקרוא בשטרי הירוטות. ומ"מ, לצורך מציאת כתובת, דעתו (חוט שני שם) שמותר להסתכל בו, כיון שאר כלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

[משנב ס"ק סק]

לזמיר מננו דבריתורה⁶⁹ וכו', ודיעה מעניני משא ומתן⁷⁰.

69) ובזמנינו, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הירוטות פ"ה הע' קלט) שכולם מודים שאין היתר לקרוא ספרים הכתובים בלשון הקודש, משום שבארץ ישראל כולם מדברים בלשון זו, ואין הקריאה בספרים אלו מוסיפה ללימוד הלשון, ובפרט, שיתכן ששפת העברית שבספרים אינה לשון הקודש כלל.

70) וכביאר הכרעתו של המשנב, כתב הגר"נ קרליץ (מנוחה שלמה עמ' רמ) שיש להחמיר שלא לקרוא עיתון בשבת, אלא שאין למחות במי שקורא. ובשם החזו"א כתב (שם עמ' רלח), שעיתון הוא מוקצה, ויש למחות ביד הקורא. ודעת הגר"ש אלישיב (ספר זכרון דרו"ר יקרא עמ' עמ' שמד), שלכתחילה בודאי אין לקרוא עיתון, אך בדוחק יש להתיר למי שקורא להנאתו.

ומודעות פרסומות, וכן מאמרי כלכלה, כתב הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה עמ' רכט) שלדעת כולם אסורים בקריאה מן הדין.

וידיעות מדיניות וכלכליות, שאין קוראים אותן כדי לדעת איך להתנהג, דעת הגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הירוטות פ"ה הע' מג) שלדעת כולם אסור לקרוא בהן [ואף לדעת השבות יעקב שהתיר קריאת עיתון, הוא רק משום שיתכן שכתוב בעיתון שעומדת לפרוץ מלחמה, והרבר חשוב לו כדי שיוכל להתבונן כראוי]. אכן, למעשה הורה שם (הע' מה), שאין למחות ביד המקילים לקרוא. אמנם, כיום, שהעיתונים מלאים אף בפרסומות וידיעות מסחריות, דעתו (חוט שני פנ"ג ס"ק ב) שהם מוקצה, ואסור לטלטלם כעצים ואבנים.

עיתון אשר רובו פרסומות ועניני מסחר ויש בו מעט דברי תורה, דעת הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה שם) שמותר לקרוא את דברי התורה, אפילו כאשר רק דף אחד בעיתון עוסק בהם, אך לדעת הגר"נ קרליץ (שם עמ' רלט) אין לקרוא אפילו את דברי התורה שבעיתון, מפני שכולו מוקצה. והוסיף, שאף אם נפל עיתון כזה על הרצפה, צ"ע אם מותר להרימו. ובארחות רבינו (ח"א עמ' קמ) הובא בשם החזו"א, שאף עיתון שרובו דברי תורה אסור להרימו מהרצפה, משום מוקצה.

ועיתונים שכתובים בהם ענינים מצערים, כתב הקצות השלחן (סי' קז ס"ק מג) שאסור לקרותם, משום שמביאים לידי צער בשבת.

המשך במילואים עמוד 29

[משנב ס"ק נז]

גזרה שפא יקרא בשטרי הדיוטות⁶⁶.

66) וכשמתענג מקריאת הכיתוב שתחת התמונה, משמע במג"א לעיל (סי' שא ס"ק ד) שמותר לקרוא, וכתב בשעה"צ שם (ס"ק ז) שהאחרונים דחו את שיטתו.

וכיתוב שאינו מחרש או מוסיף שום הסבר לתמונה, כגון אם כתוב שמו של רב ידוע מתחת לתמונתו, דעת הגר"שז אויערבך (שולחן שלמה בשולי הגליון ס"ק י) והגר"נ קרליץ (איל משולש שטרי הירוטות פ"ד הע' כר ונר) שאין איסור לקרוא, שיסור האיסור בכתב שמתחת לתמונה, הוא מחמת שהכתב יחור עם התמונה יוצר סיפור או מסר מסוים, וא"כ כשאין צורך בכיתוב, לא נאסרה קריאתו.

ותמונה המביאה לירי יראת שמים, כגון תמונת אדם גדול בשעת עשיית מצוה, צידד הגר"נ קרליץ (שם סכ"ח) שמותר לקרוא את הכיתוב שתחת התמונה בכל ענין, ואף כשאין מראהו ידוע.

ותמונה המביאה לידי הבנה של רכרי תורה וכדו', כגון תמונת ארבעת הבנים שבהגדה של פסח, דעת הגר"נ קרליץ (שם סכ"א) שמותר לקרוא את הכיתוב שתחת התמונה, מפני שממחישות לקטן את ענין ההגדה, אמנם דעת הגר"שז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק כב, כת"י) שלכאורה יש לאסור. אמנם דעת הגר"ש אלישיב (ספר זכרון דרו"ר יקרא עמ' שמד) שמותר לקרוא את הכיתוב שתחת התמונות הנמצאות בתוך ספר, שעל ספר לא גזרו משום שטרי הירוטות.

וכן כיתוב שתחת התמונה, המיועד לצורך הגוף או לצורך מצוה, כגון כיתוב מתחת תמונה המתארת כיצד להכין תרופה או כיצד להתעטף בטלית, דעת הגר"נ קרליץ (שם סי"ט וב) שמותר לקרוא.

ולהסתכל בתמונות ובציורים עצמם, כתבו הפמ"ג (סי' שא א"א ס"ק ד) החמד משה (שם ס"ק ב) והמאמר מרדכי (שם ס"ק ב) שמותר. אמנם, בטעמא דקרא (בסוף הספר הנהגות והוראת מהחזו"א אות טו) כתב בשם החזו"א, שאסור להסתכל בתמונות, וביאר הגר"נ קרליץ (איל משולש שם הע' כז), שמסתמא לא החמיר החזו"א אלא כאשר יש כיתוב מתחת התמונות או הציורים, מחשש שמא יבוא לקרוא גם את הכיתוב שתחתיהם. והוסיף שם (הע' לא), שאף לפי המתירים להסתכל בתמונות עצמן, מ"מ עדיף שלא יסתכל בהן אלא א"כ הוא ידוע בעצמו שלא יבוא לקרוא את הכיתוב שתחתיהם, או שיכסה את הכיתוב בידו.

[משנב ס"ק נח]

זעל-ן אפלו קתובים בלעז שרי⁶⁷.

66) וכן סיפורים על גדולי ישראל, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פכ"ה הע' ו) שמותר לקרוא בהם, מפני שלומדים מהם מוסר.

וספרי מתח ועלילה, דעת הגר"ח קניבסקי (מנוחה שלמה עמ' רכו) שאם אינם מביאים לראת שמים אסור לקרואם בשבת. ודעת הגר"נ קרליץ (שם עמ' רלח), שאין למחות בבנות הקוראות אותם, אך בן תורה הקוראם, יש למחות.

[משנב ס"ק נט]

זכל-שפן ההולך לטרטאות וקרקסאות⁶⁷.

67) וכן לגבי משחק 'הטשיך' [שכתב בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' לג

הלכות שבת סימן שז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

אִי לֹא שְׁרִית לָהּ אֶפְלוּ בְּאֶפְנִים אֶלּוּ אֶתִּי לְהַצִּיל בְּעַצְמוֹ⁽⁷³⁾.

(73) מבואר מדבריו, שלא הותר לקרוא לנכרי רק באופן שיש הפסד ממון, שאז הוא בהול על ממונו, אבל אם אין הפסד ממון, אין היתר לקרוא לנכרי, משום שעצם הקריאה לנכרי היא כרמזיה דרך ציווי [שאסורה אפילו כשהישראל אינו קורא לו לעשות מלאכה בחפציו, שאם הנכרי עושה מלאכה בחפצי הישראל, הובאו בביה"ל לעיל (ס"ב ד"ה ואפלו) דעות שאסור הדבר אפילו כאשר הנכרי עושה את המלאכה מאליו, וכן משמע בדברי הפמ"ג (א"א ס"ק כז).

ולכן באופן שאין הפסד ממון, כגון שרוצה שהנכרי יכבה אור שמפרע לו לישון, דעת הגרי"מ פיינשטיין והגרי"ש אלישיב (ספר הלכות אמירה לעכרים, ביאורים סי' א), שאסור לקרוא לנכרי שיבוא לביתו, כאשר כוונתו שכשיגיע לביתו ירמוז לו לעשות את המלאכה, וכן דעת הגרי"מ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ג ד"ה העולה מכל הנ"ל), ומה שהתירו לרמוז לנכרי, הוא רק באופן שהנכרי נמצא כבר בביתו [או שפוגשו בדרך באקראי (חוט שני שם)], אבל אסור ללכת אל הנכרי במיוחד כדי לקרוא לו. והוסיפו, שאפילו כשאינו קורא לנכרי שיבוא אל ביתו, אלא רק רומז לו שהגר שבביתו אינו דולק יפה, אסור, מפני שהליכתו של הישראל אל הנכרי מתפרשת כאמירה שיבוא אליו לעשות את המלאכה. ויע"ץ הגרי"מ פיינשטיין, שכשאין נכרי ששוחה בביתו, יקרא לנכרי שיבוא לאכול בביתו, ותוך כדי האכילה ירמוז לו על המלאכה שהוא זקוק לה. ואף הגרי"מ אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יד אות ב) נוטה לאסור לקרוא לנכרי שיבוא לביתו ולרמוז לו על מלאכה שהוא זקוק לה באופן שאין הפסד ממון, אך כתב, שלמעשה אינו מורה לא להיתר ולא לאיסור. אמנם, לדעת הגרי"מ גוסטמן והגרי"ש וואנר (ספר הלכות אמירה לעכרים שם) מותר הדבר.

[משנ"ב ס"ק ע]

לְזוּמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן נֹכַח: אִם תַּצִּיל לֹא תִפְסִיד, אֲסוּר⁽⁷⁴⁾.

(74) אכן, לומר ליחיד העומד לפניו 'כל המציל אינו מפסיד', כתב לקמן (סי' שלד ס"ק עא) ובשעה"צ שם (ס"ק נט) שמותר.

[משנ"ב ס"ק עא]

וְהַמְקַל לֹא הִפְסִיד⁽⁷⁵⁾.

(75) וכן נקט בהקד' להל' שבת (ד"ה אך), לגבי אוחים ותרגולים שברחו מיד לאחר שקנאם, שכיון שעדיין לא הורגלו בביתו, רשאי לומר 'כל המציל אינו מפסיד' אפילו אם הנכרי יצודם בצידה האסורה מדאורייתא. וכן מי שהסיע במכוניתו חולה לבית החולים, רש חשש שמא יתקלקל המנתע אם לא יכבוהו, דעת הגרי"מ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ח) שמותר לומר לנכרי 'כל המכבה אינו מפסיד', שהרי הוא נחפז ובהול על זה.

[משנ"ב ס"ק עב]

לְעִשׂוֹת מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּהּ⁽⁷⁶⁾ וכו', דַּעַת הַט"ו בְּשֵׁם הָר"ן בְּעִנְיַן זֶה⁽⁷⁷⁾.

(76) זהו הטעם המובא בתוס' (ביצה כד, ב). ולעיל (סי' רנב ס"ק כט) ולקמן (סי' שכח ס"ק עד) כתב את הטעם המובא ברש"י (שם), שאיסור זה הוא כדי יחנה ישראל ממלאכה שנעשתה עבורו בשבת. ולקמן (סי' שכח ס"ק כח) הביא את שני הטעמים. [ונראה לקמן (הקדמה לסי' תקטו) שכתב את הנפק"מ בין שני טעמים אלו. וראה בביה"ל לעיל (סי"ד ד"ה טוב) ובמה שכתבנו שם].

(77) שם (ס"ק עג) כתב, שמדברי הט"ו בשם הר"ן משמע, שמותר ליהנות ממלאכת נכרי לאחר שיעבור שיעור 'בכרי שיעשה', אפילו אם נעשתה המלאכה בפרהסיא בשביל ישראל [מלבד עשיית ארון קבורה וכדו', שגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר שחיללו את השבת בעשייתו], ועל כן הכריע שאין להחמיר בדבר בעת הצורך. וכשקצץ

לו שכרו מבעוד יום, כתב בשעה"צ שם (ס"ק עד) בשם המ"א, שלדעת כולם מותר מן הדין ליהנות מהמלאכה, אלא שנכון להחמיר בדבר.

[משנ"ב ס"ק עג]

יְכִי הָאֵי גִּנְאָה⁽⁷⁸⁾ וכו', לֹא גִּזְרוּ עָלָיו אֲסוּר דְּאִמְרָה לְאִינוֹ-יְהוּדִי⁽⁷⁹⁾.

(78) וכן נכרי המביא לישראל חלב בשבת, דעת הגרי"מ אויערבך (שש"כ פל"א הע' טז) שמותר לומר לו שירשום זאת, שהרי מה שהנכרי רשום הוא רק לטובתו, וה"ז בישראל האומר לנכרי לבשל בשר שלו לצרכו. ואם משתמש הנכרי בעצים של הישראל לצורך הבישול, כתב בחיי אדם (ח"ב כלל סד ס"ב) שצריך למחות בו, שאם לא כן, יראה הנכרי כשלוחו. וכן דעת הגרי"מ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ג ד"ה העולה מכל הנ"ל) שאסור לנכרי לבשל בגז של ישראל. אמנם השו"ע הרב (סליה) כתב, שאין צריך למנוע מנכרי מלהשתמש בכלים וחפצים של ישראל, אבל אסור להציע לו מעצמו להשתמש בכליו. וכן דעת הגרי"מ אויערבך (שש"כ פל"א הע' קיב), שבאופן שעיקר התבשיל שייך לנכרי, מותר לישראל לומר לו שיבשל לצרכו, אפילו אם הנכרי משתמש במים ובתבלינים של הישראל.

ולומר לנכרי לכבות דליקה שברשותו, כתב השו"ע הרב (שם) שמותר, אף כשמטרת הישראל היא שהדליקה לא תתפשט לרשותו, ונמצא שנהנה מכיבוייה. מאידך, הגרי"מ אויערבך (שם הע' קטו, ובח"ג שם) פקפק בהיתר זה, כאשר ניכר שמעשי הנכרי באים למנוע את התפשטות האש לבית הישראל, מפני שאז נראה הנכרי כשלוחו.

(79) ולגרסא לנכרי הנוהג ברכב לעצור, כדי שיוכל הישראל לחצות את הכביש, דעת הגרי"מ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק י) שאסור, שהרי הוא כאומר לו לעשות מלאכה של כיבוי ברכבו לצורך ישראל.

[משנ"ב ס"ק עו]

לְאוֹר הַנֵּר הַזֶּה שֶׁשָּׁשׁ בּוֹ פְּתָח⁽⁸⁰⁾ וכו', דָּאֵין זֶה בְּכָלֵל אֲמִירָה⁽⁸¹⁾.

(80) ולומר לנכרי 'איני יכול להסיר את הפתח', כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"י סי' קלג אות ב) שאסור, כיון שהוא מזכיר בפירוש את המלאכה שרוצה שהנכרי יעשה עבורו, ואין זו רמזיה. מאידך, הגרי"מ אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יג אות ג) כתב, שמותר לומר לנכרי 'במפסק זה אני רגיל להדליק את האור בחול' [וידוקא במפסק שאינו בביתו, שאם הוא בביתו יש עליו חובת מחאה, כמבואר במשנ"ב לעיל סי' רעו ס"ק יא], כיון שאין זו אלא רמזיה.

(81) ואף שלפי השיטות שהובאו בביה"ל לעיל (סי' ד"ה ואפלו) שמחוייב למחות בנכרי העושה מלאכה בחפציו ובביתו, אפילו כשהנכרי עושה את המלאכה מעצמו, כמבואר במשנ"ב לעיל (סי' רעו ס"ק יא), תירץ הגרי"ש אלישיב (מלכים אומנין פ"ד הע' ד), שכיון שאינו עושה מלאכה חדשה עבור הישראל, אלא רק משפר את המצב הקיים, אין חובת מחאה באופן זה, ואין זה דומה לכיבוי אור, שהישראל צריך למחות בנכרי העושה כן מעצמו [לדעת הגרי"ש אלישיב, כמבואר במה שכתבנו בביה"ל שם], כיון שע"י מעשיו של הנכרי נוצר מצב חדש שלא היה קודם לכן.

ולדעת הגרי"מ קרליץ (חוט שני פפ"א ס"ק ג) הטעם שאינו צריך למחות הוא, כיון שיסוד חובת המחאה הוא משום שבלא המחאה נראה כאילו הישראל שלח את הנכרי לעשות מלאכה זו, ואילו כאן אין מעשה הנכרי מעורר חשד שעושה את המלאכה לצורך הישראל או על דעתו, שהרי כל אורח שבא לבית חבירו ורואה שאין הגר מאיר יפה, מתקנו מעצמו בלא לקבל את רשותו של בעל הבית. וע"פ זה כתב (שם), שאסור לומר לנכרי שהחזיר אינו מספיק חשוך, או שהמונן מקרר בעוצמה רבה מדי, שכיון שאדם לא מכבה את האור או את המזגן בלא רשות הבעלים, נראה המכבה כאילו עושה כן עבור הבעלים, ולכן אפילו אם הוא עושה כן מעצמו, חייב למחות בו.

קד   בְּאֵר הַגּוֹלָה

לְאָבוֹד, (סט) מֵתֵר לְקִרְוֹת אֵינֹו־יְהוּדִי אָף־עַל־פִּי שְׂנֵאִי יוֹדֵעַ שֶׁאֵינֹו־יְהוּדִי יַצִּיל הַמָּמוֹן (וּלְכֹסֶת סְחוּרָה אוּ פְרוֹת אוּ דָבָר אַחֵר מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, עֵינִי לִקְשֹׁן סִימֵן שֶׁלֹּחַ סִיפִי ז, וְכֵן מֵתֵר לֹוֹמֵר לְאֵינֹו־יְהוּדִי (ע) כָּל הַמַּצִּיל אֵינֹו מִפְּסִיד, כִּמּוֹ בְּדִלְקָה שֶׁהִתִּירוֹ לֹוֹמֵר כָּל הַמִּכְבָּה אֵינֹו מִפְּסִיד. (כג) (עא) פִּי־יֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שֶׁלֹּא הִתִּירוֹ אֲלֵא בְּדִלְקָה וְזָקָא (וְעֵינִי לִקְשֹׁן סִימֵן שֶׁלֹּד): כ כִּי־יִשְׂרָאֵל שְׂאֹמֵר לְאֵינֹו־יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת לוֹ מִלֵּאכָה בְּשִׁבְתּוֹ, מֵתֵר לוֹ לְהִנּוֹת בֶּה לְעִרְבֵי (עב) בְּכִדִּי (כג) שְׂנֵעֵשׂוּ: כֹּא [*] (עג) קֶאֱסוֹר לֹוֹמֵר לְאֵינֹו־יְהוּדִי (עד) בְּשִׁבְתּוֹ *הִילָךְ בְּשֵׁר זֶה וּבִשְׁלֹא אוֹתוֹ לְעִרְכָּךְ, וְאֶפְלוּ אֵינִי מִזְנוּתִי עָלָיו: הִגֵּה אָבֵל מֵתֵר לֹוֹמֵר לוֹ לַעֲשׂוֹת מִלֵּאכָה לַעֲצֻמוֹ (הִגְהוֹת מִרְכִּיז פִּיהּ וְדַמְבִּין פִּרְשֵׁתּוּ בֹא אֵל פִּרְעֵה): כֹּב יִכָּל שְׂבוֹת דְּרַבְנָן מֵתֵר בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת לְעִרְךָ מִצְנָה, כְּגוֹן לֹוֹמֵר לְאֵינֹו־יְהוּדִי שֶׁלְהִדְלִיק לוֹ גֵּר בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, הֵאָו (עה) אִם הִנֵּה טָרִיד וְהִעֲרָךְ לַעֲשׂוֹר בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת*): הִגֵּה כָּל דָּבָר שֶׁאִסּוֹר לֹוֹמֵר לְאֵינֹו־יְהוּדִי לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשִׁבְתּוֹ (עו) אִסּוֹר (כד) לִרְמֹז לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ, אָבֵל מֵתֵר לִרְמֹז לוֹ לַעֲשׂוֹת מִלֵּאכָה אַחֵר שִׁבְתּוֹ (א"ו). אֵינִם־יְהוּדִים הַמִּכְבִּיאִם תְּבוּאָה בְּשִׁבְתּוֹ לְיִשְׂרָאֵל שְׂחִיכִים לָהֶם, וְהַיִּשְׂרָאֵל גִּתּוֹן לוֹ מִפְּתָחוֹ לְאוֹצְרוֹ וְהַאֲיֹו־יְהוּדִי נוֹתֵנוּ לָשֶׁם וּמוֹדִים וּמוֹזִים, יֵשׁ שִׂיא. דִּין הַתֵּר גְּרָמִים וְהַתֵּר חֲזָקִים הַתֵּקֵל בְּסִימֵן שִׂמְא, וְדִינִי פִּסִּי מְדוּלָּה כְּגַד קִטְנָה בְּסִימֵן שִׁכֵּב, וְדִין לֹוֹמֵר מֵלֵא

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[illegible]

בְּאוֹר הַלְכָּה

בְּסִיפֵי ה, אִם יֵשׁ בָּהּ הַפֶּסֶד גָּדוֹל: (ט) מִתֵּר לְקָרוֹת יְכוֹנִי, וְכֵן מִתֵּר. דְּמִתּוֹף (עו) שְׂאֵדָם בְּהוֹל עַל מִמּוֹנֵוּ, אִי לֹא שְׂרִית לָהּ אֶפְלוּ בְּאֶפְנִים אֵלֶּה אֲנִי לְהַצִּיל בְּעַצְמוֹ⁽⁷³⁾ וְלַעֲשׂוֹת מִלֵּאכָה דְּאוֹרְחֵינָא: (ע) **כָּל הַמַּצִּיל יְכוֹנִי**. וְלֹמֵר לוֹ (עח) בְּלִשׁוֹן נֹכַח: אִם מַצִּיל לֹא תַּפְסִיד, אֲסוּר⁽⁷⁴⁾ אִ"ר שֶׁהֵבִיא זֶה מִשׁ"ג וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוֹד רַב"א ס"ח: (צא) **וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר יְכוֹנִי**. וְהַמִּקָּל (עט) לֹא הַפְסִיד⁽⁷⁵⁾, וְכֵן סֵתֵם הַמַּחֲבֵר לְקַטֵּן בְּסִמֵּן שֶׁלֹּד סִיפֵי כו. (פ) וְלְקָרוֹת לֹא־יִהְיֶה סֵתֵם לְהִרְאוֹת לוֹ וְלֹא לֹמֵר לוֹ, לְכָלִי עֲלָמָא שְׂרִי: **כ (עב) בְּכַדִּי שִׁיעֵשׂוּ**. וְלֹא קָדָם, (פא) בְּדִי שֶׁלֹא יִבּוֹא לֹמֵר לֹא־יִהְיֶה לַעֲשׂוֹת

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

תרגום: 1 'סעלסא' הוא דבר הטעון בשול.

הַלְבוֹת שַׁבָּת סִימָן שׁוּ שח

מי שמתיר משום דאינו יהודי (עז) במלאכת (כה) עצמו עוסק, ואינו של ישראל (עח) עד אחר המדידה ושיחשב עצמו אחר-כך, וכן אינם יהודים העושים גבירות בשבת והישראל (עט) רואה ויחנה אותם מקונו, דמכל מקום האינו יהודי אדעתא דנפשה קעביד, ואף-על-פי שהישראל עומד (כו) [כן] בערך חדש או חדשים, (פ) ואדעתא למכרם לישראל קא עביד, שרי (ביחיוסף בשם אגורה):

שח דברים המתרים והאסורים לטלטל בשבת, וכו' נ"ב סעיפים:

א (א) *כל הכלים נשלים בשבת *חוץ ממקצה מקמת (ב) הטרון פיס, כגון כספין של שחיטה יאו של מילה, ואזמל של ספרים, וספין של ספרים שמתקנים בה (ג) הקולמוסים, פין שמקפידים שלא לעשות בהם תשימש אחר, אסור לטלטלו בשבת, ואפלו לצרף מקומו או (ד) לצרף גופו: הגה ואפלו תחובים כגון עם שאר סבינים, אסור (ה) לטלטלו (מהר"ל). והוא הדין לקרנן של בשמים

א שֶׁבַח קב"ג שֵׁם
בְּמִשְׁנָה וּגְמִרָא
ב לְפָרֹשׁ תּוֹסֵפוֹת שֵׁם
ג הָרֹאשׁ שֵׁם
ד הָרֹאשׁ בִּתְשׁוּבָה
וְכַן נִרְאֶה מֵרִבְרִי הַטּוֹר
וְרַמְבַּ"ם בְּפֶתֶק כה

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[כז] בַּעֲדָה כַּן ב"ה. וּבְנֵי מִית כּחֵב: הַשְׁקֹרִים שׁוֹאֵא וְקוֹלָם גַּם הַבְּנוֹת הַנְּעֻשִׁים בְּשֶׁת מִתּוֹם גַּם מִמֶּת אִסּוּר בְּנוֹת, אֲפִי" שְׁתֵּי-יִחְדֵּי יוֹמָן הַקֵּב חוֹף הַחֵלֶל בְּשֶׁת אִין הַיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כִּלּוּם, וּמִ"מ אִלו הַשְׁקֹרִים שׁוֹרְעָם לִקְרֹת הַבְּנוֹת חֵם מְבִיאִים קֵבָה מִשְׁלֵחָם, וְכִין שֶׁבֶר יִשְׁלֹחַ חֵלֶק קֹחַ בְּנוֹת אִין הַבְּנוֹת מִמֶּת אִסּוּר בְּנוֹת אִין אֲפִי" שְׁתֵּי-יִחְדֵּי מִשְׁלֵחַ אֹתָם, וְעַן בְּפִרְיִת יוֹד סִינֹן קֹטוּ עֲזִיל סִינֹן דִּמְר סִקִּיט בִּשְׁם גִּרִּר:

וְחֻזְקַת רֹאשׁ הַתְּחִילָה, ע"ש: (כ"ה) **עצמו**. אינו יהודי שְׁמֵיכָא חֲפָצֵיו בְּשֵׁבֶת
לְבִית יִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ הָאֲסוּרִים בְּטַטְלֵל, שָׂרִי לִימֵר לוֹ לִפְנוֹתוֹ לְאִיזָה מִקֹּדֶם
שִׁירְצָה, אִסּוּר כָּאֵן שְׁבוֹת שְׁבוֹת פִּינָן שְׁהֵם בִּיד הָאִינוּי־יְהוּדִי; וְאֵם הַמִּבְּרָאָה מִשְׁלֵם
אִסּוּר לִימֵר לוֹ אִינוּי־יְהוּדִי לִפְנוֹתוֹ, וְהֵם הָיָה בְּכָל דְּבַר מִהֲפָצֵה, דְּה"ל שְׁבוֹת
יִשְׂרָאֵל אִסּוּר עַל אִינוּי־יְהוּדִי; וְהֵם הָיָה בְּכָל דְּבַר מִהֲפָצֵה, דְּה"ל שְׁבוֹת
יִשְׂרָאֵל עַל אִינוּי־יְהוּדִי תַּפְסִים אֶצֶל הַשּׁוֹפֵט שְׁבֵיל חֲבֵל הַמִּבְּרָאָה, וְיִכָּל לִימֵר
דְּעִבְרָתוֹ.

להשוֹפֵט שִׁקְבֵּל עֲרֻבֹת מֵאֵינֵי-יְהוּדִי וַיִּנֵּחַ הַתַּפּוּס, אָבֵל לֹא יֹאמֶר לוֹ שִׁיקְבֵּל בְּעֶרְפָּאוֹת, דְּרָשׁוֹת מִתְרַ"ש, עֵין סִימֵן שֶׁכֹּה ס"ג: (לו) בְּעֶדְרָה. וְאֶפְלֹא אִם הָאֵינוֹ-יְהוּדִי אֵינוֹ עוֹשֶׂה הֶגְבֵּנוֹת כִּי אִם שִׁבְעֵת, אִם יִשְׁרָאֵל מִקְבֵּלִם בְּחוּבוֹ וְאִם לֹא יִקְבֵּלִם יִפְסִיד חוּבוֹ, שָׁרִי, כִּמְ"שׁ סִימֵן רמ"ד ס"ו, כ"ש כָּאן, ש"ג, מ"א:

(פ) לְטַלְטְלוֹ. מִי אוֹתוֹ הַסְפִּין שֶׁל סוֹפְרִים אֲסוּר לְטַלְטְלוֹ, דְּהֵא הָאוּל וְחָתוּב עִם שָׂאֵר סְפִינִים לֹא קָפִיד עֲלֵה, קמ"ל דְּאֲסוּר, אָבֵל

בְּאוֹר הַלֵּכָה

* חוץ ממקצה מחמת חסרון בים וכו'. במקרא חשיב עוד כמה דברים שהוא גם-כן בכלל זה, כגון ספי זָבִי ומוֹזָזִי (הם כְּלִי אוֹדְגִין), ומִסֵּר הַגָּדוֹל [הוא מַגֵּרָה גְדוֹלָה שְׁקוּצָצִין בָּהּ קוֹרוֹת], ויִמָּר של מַחֲרָשָׁה, והַעֲמִיקִים הַרְיִיף

הַאִינוֹ-יְהוּדִי בְשִׁבְלֹו, דָּאִין זֶה הַנָּאָה כְּלִיכָּהּ, דְּגַם מִקֶּדֶם הָיָה יָכוֹל עַל-
פִּי הַדָּחֵק לְקִרּוֹת לְאוֹרוֹ?⁽⁸²⁾ [פמ"ג]: (עז) בְּמִלְאָכָתָ עֲצֻמוֹ וְכוּ'. אָכֵל אִם
הַמִּכְנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִסּוּר לִזְמֹר לְאִינוֹ-יְהוּדִי לְפִנּוֹתוֹ, וְהוּא הַיּוֹם כָּל

דבר המקצה, דהיינו לה שבות דשבות ואין מטר כי אם לצרף מצוה או קצת חלי, ובגין כסעיה ר [מגן אברהם]. והט"ו לקמן בסיומן שח סע"ר קטן ז חולק על זה, ודעת האלהי רבה כהמגן אברהם, ועין בפריימגרוס מה שכתב אודות זה, וכמה שכתבנו בסיומן דעט סע"ר ד בהג"ה במשנה ברוחה: (עט) עד אחר המדידה ושיחשב וכו'. רוצה לומר, קדם המדידה (פט) והתשבון, אינם שלו. אינו יהודי שהביא חפציו בשבת לבית ישראל, אפלו הם אסורים בטלטול ונביאם בשביל ישראל, כיון שהם ביד אינו יהודי, רשאי לומר לו לפנותו לאיזה מקום שירצה ומ"א בשם המ"מ: (עט) דואה ויקנה וכו'. רוצה לומר, דאף על פי שהישראל עומד בעת עשיית הגבינות ובעת חליבת החלב (ס) כך שיוכל אחר כך לקנותם ממנו, אפלו הכי שרי, דבעת העשיה האיני יהודי אדעתה דנפשה קעבידי⁶⁸: (פ) ואדעתא למכרם וכו'. ואפלו (לא) אם האיני יהודי אינו עושה הגבינות כי אם בשבת, אם הישראל מקבלם בחובו ושואם לא יקבלם נפסיד חובו, שרי, דבעת העשיה עדין הם שלו: הנה קדם שנקאר סימן זה אקדים פתיחה קטנה. הנה אסור טלטול מקצה שגרוי תנ"ל, כתב הרמב"ם בסוף פרק כד וזה לשונו: אסור חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת בדרך שהוא עושה בחל. ומפני מה נגענו באסור זה? אמרו: ומה אם הזהירו נביאים וצויו, שלא יהא הלוך בשבת כהלוקח בחל, ולא שיחת השבת כשיחת החל, שנאמר "ודבר דבר", קל וחומר שלא יהא טלטול בשבת כטלטול בחל, כדי שלא יהא כיום חל בעיניו, ויבוא להגביה ולחנק פלים מפנה לפנה או מבית לבית או להנציץ אבנים וכיוצא בהם, שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו, ונמצא שלא שבת, ובטלה טעם שנאמר בתורה "למען נוח". ועוד, כשיבקר ויטלטל פלים שמלאכתו לאסור אפשר שיתעסק בהם מעט ויבוא לירי מלאכה. ועוד, מפני שמקצת העם אינם בצלי אמינות אלא בטלים כל ימיהם, כגון הטילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שוכחים ממלאכה, ואם יהיה מטר לחלף וילכו ויטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שבייתה הנפרת, לפיכך שבייתה בדרך אלו היא שבייתה השנה בכל אדם, ומפני דברים אלו נגענו באסור השלטול ואסור שלא טלטל אדם בשבת אלא פלים הצריך להם, כמו שיתבאר, עד כאן לשונו. והראב"ד מן טעם, שהוא גדר להוצאה, שאם נמיר לטלטל כל דבר, יבוא עלינו דיוה גם להוציא מרשות היתיר לרשות הרבים⁶⁹. וזע, דמכאן עד סוף סימן שיב נתבאר ארבעה חלקים של מקצה: חלק אחד, מקצה מחמת חסרון כ"ס, דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגם ולא יתקלקל. חלק שני, דבר שאינו כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה, כגון אבנים וקנים, ומעוה⁷⁰, ועצים וקורות, ועפר וחול, ומת, ובצלי חיים, וגדוהות וצמחים שמנחים במקום שמתנבשים, וכל כיוצא בזה דלא תי, ומקרי מקצה מחמת גופו. חלק שלישי, כלי שמלאכתו לאסור, כסע"ר ז, חלק רביעי, כלי שמלאכתו להתרועע עליו דבר מקצה, ואפלו הסורו בשבת, כיון שהיה עליו ביהשמשות, כמו דאתקצאי לבין השמשות ואתקצאי לכלי יומא יורש ועו שני חלקים מקצה: אחד, דבר שהיה ביהשמשות מחבר עליו מחסר צידה, וזה דתקצאי יוסטובו שנית, ומקצה מחמת מצוה, כגון צצי סקה ונויה, ויתבאר אם ירצה השם בהלכות סבה.

א (א) כל הכלים וכו'. רוצה לומר, אפילו כלי שמלאכתו לאסור נשל על-כל-פנים לצרף גופו או מקומו, וכדלקמן בסעיף ג: (ב) חסרון פיס. רוצה לומר, שמחת חש הפסד הוא מקפיד עליהם שלא לטלטלם ומקצה אותם מדעתו³: (ג) הקולמוסים. והוא היין שארי דברים שמקפיד

עליהם שלא להשתמש בהם חשמיש אחר⁽⁴⁾ כדי שלא יתקלקלו, (6) כגון מגרר גדולה שמספרין בה את הקורות, או ספין של רצענים⁽⁵⁾, או נר חלק שעומד לכביה⁽⁶⁾, כמו שכתבו הפוסקים, וכל כי האי גונא: (ד) לערך גופו. דהינו, שצריך לגוף הדבר למלאכה אחרת של המר: (ה) לטלטלו. פירוש, (ג) אותו הספין של סופרים אסור לטלטלו, דהנה אמינא הואיל והוא תחוב עם שאר סבינים לא קפיד עלה, קא משמע לן דאסור, אבל הנזק עם הסבינים שרי לטלטל אף שהוא גם כן בתוכו⁽⁷⁾, דהא נעשית בסיס לאסור ולהתר, (ג) ומתר לנזק גס-כך את הספין הזה מתוכו⁽⁸⁾, ואם

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(פט) ויזק לא מחוי בקלות קצו בשבת. ובבית יוסף איתא בהדיה: עד אשר שישלש עמו: (ע) ש"ך וירדה טוף טוף סימן קטו דחולץ על דבר"א שם דמדיד הי האי גונא הגביעות לשאלון, אך המנחת יעקב מטעים עם הדין ואין בנודע ביהודה מהרוריא גנינא, והבאס בחכמת אדם כלל סו: (פא) מנו' אברהם בשם השלישי גגריים: (ה) גמרא: (ג) מנו' אברהם: (ב) בסיון שי: